

Plats för dans

"Dancers' embodied movements shape and enliven spaces"
(Foster citerad av Merriman 2010)

Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap 2012
Institutionen för stad och land
Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet SLU Uppsala
Amina Malmkvist-Garba

Tack till min handledare Ylva Dahlman, Språkverkstan och framförallt
tack till Ann-Sofie för allt stöd i det här arbetet och i livet!

Sveriges lantbruksuniversitet 2012
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap, institutionen för stad och land
Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet 2012wi
EX0507 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp
Nivå: Avancerad E
© Författare: Amina Malmkvist-Garba
Titel på svenska: Plats för dans
Title in English: Room for Dance
Examinator: Petter Åkerblom
Opponent: Håkan Qvarnström, Tengbom Uppsala
Handledare: Ylva Dahlman, institutionen för stad och land
Foto: Författaren, där inget annat anges
Utgivningsort: Uppsala
Nyckelord: landskapsarkitektur, dans, park
Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

Innehåll

Sammanfattning	2	1 Dans och landskapsarkitektur som vetenskap	9	3:4 Varför vill någon dansa i parken ..	23
Summary	3			3:5 Irländsk solodans - ett exempel ...	24
				3:5:1 Historia	24
Introduktion	4	2 Dansens och idrottens plats i Sverige	10	3:5:2 Irländsk solodans idag	25
Att bygga för fysisk aktivitet	4	2:1 Sociala normer påverkar	10	3:5:3 Dansstil och teknik	25
främjar folkhälsa	4	2:1:1 Vem dansade vad och varför?	12	3:5:4 Övningsplatser och sociala aspekter ..	26
		2:1:2 Dans utomhus	13	3:6 Platser för dans utomhus	27
Inledning	5	2:2 Sport och idrott tar plats i samhället	14	3:7 Sammanfattning och diskussion av litteraturstudien	28
Syfte och mål	5	2:2:1 Vilka idrotter och varför?	14	3:7:1 Irländsk solodans och park för rekreation	28
Metod	5	2:2:2 Idrotten och idrottsanläggningar etableras	15	3:7:2 Dans som rekreation och gestaltning	29
Material och tillvägagångssätt	5	2:3 Sammanfattning och diskussion ..	16		
Intervjumetod	6	2:3:1 Sociala attityder	16	4 Kriterier för en dansanläggning	30
Gestaltning	6	2:3:2 Fysiska aspekter	17	4:1 Programskiss	30
Avgränsningar	7	3 Park för dans	18	4:1:1 Kriterier för val av park	30
Arbetsupplägg	7	3:1 Park och sinnen	18	4:1:2 Kriterier för lämplig placering av en dansanläggning i park	30
		3:2 Park och medvetande	19	4:1:3 Kriterier för gestaltning av en dansanläggning för aktiv rekreation	30
Begrepp	8	3:3 Park och aktiv rekreation	20		
		3:3:1 Dans i folkparker	22		
		3:3:2 Idrott som rekreation	22		
		3:3:3 Nya kulturer i parken - Skate och bmx tar plats	22		

5 Val av park	31	6 Gestaltning	56	7 Slutreflektioner	64
5:1 Rålambshovsparken	33	6:1 Dansdrömmar	57	7:1 Ämnesval och arbetet i stort	64
5:2 Analys av Rålambshovsparken	34	6:2 Idéskiss	58	7:2 Litteraturstudie	64
5:2:1 Kontext	35	6:3 Gestaltungsriktlinjer och		7:3 Intervjuerna	65
5:2:2 Översigtskarta	36	inspiration	59	7:4 Reflektioner kring dans i	
5:2:3 Gångstråk, cykelstråk		6:4 Konceptuellt gestaltungsförslag	60	intervjuresultaten	65
och ingångar till parken	38			7:4:1 Felkällor	66
5:2:4 Rumslighet	40			7:5 Val av plats	66
5:2:5 Belysning	44			7:5:1 Analyser av Rålambshovsparken	66
5:2:6 Sinnen-ljud	46			7:6 Förslag	67
5:2:7 Sinnen-sikt	48			7:7 Vidare arbete	67
5:2:8 Aktiviteter och konst	50				
5:2:9 Klimat	52				
5:3 Val av plats	54				

Sammanfattning

Landskapsarkitektur är starkt kopplat till fysisk hälsa. Idag finns ett ökande intresse att forska kring fysisk hälsa och miljön omkring oss men lite forskning finns ännu inom området.

Det fysiska och psykiska är viktigt för hälsa och inom dansen återfinns positiva effekter rörande båda.

Idag håller dansare främst till inomhus, bort ifrån folks vardag. Huvudsyftet med mitt examensarbete var därför att ta fram kriterier för hur en plats för dans - en dansanläggning - fysiskt bör se ut och var en sådan bör placeras. Kriterierna kan sedan användas i vidare studier.

Med hjälp av en litteraturstudie och kvalitativa intervjuer formulerades kriterierna och med hjälp av kriterierna togs slutligen ett konceptuellt gestaltungsförslag fram. Huvudfrågeställningen jag använde mig av var: Vad krävs av en plats för att den ska fungera för dansträning utomhus? Och för att svara på det behövde jag även veta om dansare vill och kan dansa utomhus vilket således var min andra frågeställning.

För att en plats ska kunna lämpa sig för fysisk aktivitet fordras att den möter aktivitetens specifika krav. I det här arbetet gjordes därför en utredning i form av en litteraturstudie kring hur en plats för dans bör se ut. Vidare kompletterades dessa undersökningar med kvalitativa intervjuer för att få fram tankar och känslor kopplade till dans i offentlig miljö och som sedan

kunde tolkas i en gestaltning. Slutsatserna med kriterier för lämplig plats och gestaltning av en dansanläggning, presenterades i en programskiss. Vidare följde en analys av Rålambshovsparken som utvalts till lämplig plats, för att välja rätt placering av dansanläggningen i parken. Kriterierna för hur en dansanläggning bör gestaltas användes sedan för att ta fram ett konceptuellt gestaltungsförslag för en plats för dansträning.

Det här examensarbetet visar komplexiteten i dansen och landskapsarkitekturen som begrepp. De båda ämnena kan tyckas oförenliga, där mycket ligger i att förstå begreppen och därför kräver att läsaren sätter sig in i den konkretisering som mycket av arbetet består av. Vidare diskuteras begreppsomfattningen och hur detta examensarbete kan leda till framtida undersökningar i slutreflektionen.

Summary

Landscape architecture is strongly linked to physical health. Today there is an increasing interest in researching physical health and the environment that surrounds us, still there has been little research made on the subject.

The psychological and physical is important to our health and dance has a positive effect on both.

Today dancing mainly occurs inside, away from people's everyday life. The main goal of this master thesis was therefore to work out physical criteria for the appearance of space for dance - dance facility - and where it should be placed. The criterias could then be used in further studies.

Literature study and qualitative interviews were used to formulate the criterias and by applying them, a conceptual design was finally made. The main question used in this paper was: What are the requirements for an outdoor space in order to suite dance practicing? And to answer that I also needed to know if dancers want and can dance outdoors which was my second question.

In order for a space to be suitable for physical activity it needs to answer to the requirements/ needs of the activity. In this paper a literature study was therefore made consisting of a literature study on how space for dance should be designed. Further in the study, qualitative

interviews were made to examine thoughts and emotions concerning dance in public environments and that could then be interpreted into a design. The conclusions concluding criteria for suitable space and design of a dance facility, were presented in a program. Further analysis followed of Rålambshovsparken (a city park in Stockholm) used as an example chosen as a suitable space for choosing the right placement of the dance facility - based on the criterias - in the park. The criterias for how a dance facility should be designed were then applied to a conceptual design of a place for dance practice.

This pmaster thesis shows the complexity of dance as well as landscape architecture as terms. Both subjects might seem incompatible where much lies in understanding these terms where the reader has to familiarise him- or herself with the concretising of this paper. Finally the width of the terminology is discussed and how this paper in the future could lead to further studies.

Introduktion

Att bygga för fysisk aktivitet främjar folkhälsa

På senare tid har jag känt ett större behov av att komma ut och uppehålla mig i offentliga rum såsom parker, torg och gator. Upplevelsen av att vistas i offentliga rum av olika karaktär, vad och vilka som finns där och vad jag själv kan göra där är en av anledningarna till ämnesval för mitt examensarbete. Den fysiska aktiviteten utomhus tillsammans med att jag börjat dansa på fritiden har väckt tankar kring möjligheter att utöva dans utomhus.

Regelbunden fysisk aktivitet ger god effekt på hälsa och välbefinnande medan negativa effekter på samhället i stort är kopplat till brist på fysisk aktivitet med ökade hälso- och sjukvårdskostnader, minskad produktivitet och mänskligt lidande som följd, enligt Folkhälsoinstitutet (FHI 2011).

Dansen är en fysisk aktivitet med en blandning av kultur och rörelse som både stimulerar kropp och själ. Dans och rörelse har visat sig ha en energigivande effekt och ökar även den psykiska hälsan och ger förbättrad förmåga att hantera sjukdom, relationer och allmän psykisk ohälsa. (Landstinget Uppsala Län, 2011).

I Sverige har antalet ensamhushåll blivit större med ett ökat behov av socialt liv utanför hemmet. Särskilt i det västerländska samhället har

arbetsuppgifterna förändrats genom historien från att vara fysiskt krävande utomhusaktiviteter till att vara stillasittande och inomhusbaserade. I samma takt har fritid och köpkraft ökat vilket ger mer tid för rekreation och underhållning. En trend i dagens västvärld ses där fler i samhället är kreativa menar Gehl i *Cities for people* (2010). Människor spelar musik, sjunger, dansar, leker, motionerar och idrottar mer än förut på offentliga platser påstår han (Gehl 2010, s.27, 113 & 158-159).

Utformningen av vår miljö utgör grunden för landskapsarkitektur. Folkhälsoinstitutet konstaterar att det påverkar hur människor rör sig fysiskt (FHI, 2011). Motivation och tid krävs för att motionera på fritiden. Hinder finns i de kostnader organiserad motion och utrustning kräver där vissa sociala grupper står utanför. För att möta ett ökat behov av aktivitet behövs fysisk utmaning av olika slag som är lättillgänglig där landskapsarkitekter spelar en avgörande roll vid utformningen av vår miljö (Gehl 2010).

Inledning

Syfte och mål

Idag är solodans populärt bland dansutövare enligt *Dansens och tidens virvlar Om dans och lek i Sveriges historia* (Ulvros 2004), vilket innebär att dansaren på lektioner visar sina steg för lärare och ett antal klasskamrater. Att då utsätta sig för folks blickar utomhus kan kännas ovant. Det går att dansa utomhus, ändå görs det inte, förmodligen på grund av orsaker såsom att underlag samt väder och vind inte är anpassade.

Om särskilda platser för dansträning skulle anläggas utomhus, skulle dansare då öva där? I det här examensarbetet är huvudsyftet att undersöka dansen som en möjlig utomhusaktivitet.

Slutprodukten för det här examensarbetet är en konceptuell gestaltning av en plats för dans - dansanläggning i ett offentligt rum. Syftet är inte att ge ett färdigt gestaltningsförslag utan att visa hur en plats för dans skulle kunna gestaltas och placeras och därför kunna tillämpas i liknande projekt. För gestaltning behövs kunskaper som indikerar hur en sådan plats skulle kunna se ut samt hur man får folk att använda och uppskatta den - i synnerhet dansare.

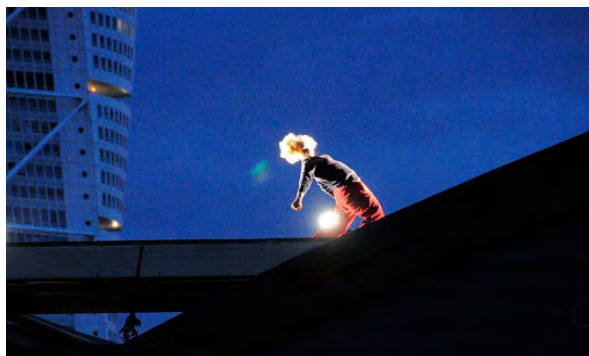
Huvudfrågeställningen blir därför:

- Vad krävs av en plats för att den ska fungera för dansträning utomhus?

och delfrågeställningen:

- Varför vill dansare träna utomhus?

I arbetet har jag därför strävat efter att synliggöra dansen samt sätta den i ett nytt perspektiv som förhoppningsvis gör den mer påtaglig och hjälper danskulturen att utvecklas. För arbetets syfte är det viktigt att dansare trots hinder väljer att använda en anläggning för dans vilket kan öka den fysiska aktiviteten i stort och locka potentiella dansare. Attityder och känslor kopplade till ämnet är därför viktigt.

Kan man dansa var som helst?

Metod

För att få fram ett underlag till en konceptuell gestaltning att stödja mig på valde jag att göra en litteraturstudie samt intervjuer. Med hjälp av dessa gjordes en problemformulering i form av en programskiss, som tydliggjorde vad gestaltningen skulle svara mot och bestå av, där syfte och andra krav konkretiserades. Programskissen visade även kriterier för analyser som ledde till val av lämplig plats för gestaltning.

Material och tillvägagångssätt

Vetenskap finns kring landskapsarkitektur och dans men behandlar inte hur en särskild plats för dans bör se ut. Teorin är dock relevant då den pekar på hur både dans och arkitektur definierar utrymmen och rörelse. I övrig litteratur kring dans, idrott och park försökte jag istället belysa de aspekter som hör till landskapsarkitektens färdigheter och som denna profession kan påverka.

Lite står skrivet kring platser för dans utomhus i litteratur och på internet. Litteraturen jag använt mig av behandlar istället dans respektive offentligt rum i staden. För att förstå dagens danskultur och därigenom varför den sker på de platser den gör idag undersöktes dansens utveckling. Utvecklingen av idrotten och dess anläggningar undersöktes även för en jämförelse, sedan beskrevs parkens goda egenskaper för människors

välbefinnande och dess förutsättningar för fysisk aktivitet och därigenom dans. Eftersom det finns flera dansstilar användes exemplet irländsk solodans som referensram inför det konceptuella gestaltungsförslaget då den har flera specifika krav som kan tillämpas på övningsplatser för andra danser.

För att undersöka sociala attityder inför gestaltningen genomfördes intervjuer och enkäter. Där undersöktes parkbesökarens och dansares förhållningssätt till dans och möjlighet till dans i offentligt rum.

Resultaten av litteraturstudien och intervjuerna sammanfattades slutligen i en programskiss där syftet med dansanläggningen presenterades liksom kriterier för val av park, plats för dansanläggningen samt hur denna bör utformas.

Analyser av parken för att hitta lämplig plats för dans skapades utifrån kriterierna för val av park beskrivna i programskissen, samt tidigare kunskaper och erfarenhet inom landskapsarkitektur. Samma sak gäller gestaltungsmetoder.

Intervjumetod

Intervjumetoden jag använde mig av var så kallade *kvalitativa intervjuer*. Med kvalitativa intervjuer menas ett sätt att beskriva och undersöka världen utifrån människors sätt att uppfatta sin omvärld; vad de tänker och känner (Trost 2009,

s.9,12 &15).

Antal kvalitativa intervjuer beror på vad intervjuerna och resultaten ska användas till men som regel ska intervjuerna inte vara många. Annars blir materialet lätt ohanterligt och det blir svårt att få en överblick (Trost 2009, s.123). Åldersspannet för de intervjuade var ca 20-60 år.

Sex manliga och fyra kvinnliga parkbesökare intervjuades i Vasaparken den 19 oktober och Humlegården den 20 oktober 2011. Syftet med intervjuerna var att få en bättre bild av sociala hinder och möjligheter för dans i park och för att få indikationer på var och hur en dansanläggning skulle kunna placeras och gestaltas.

Utöver parkbesökarnas synpunkter behövdes dansares erfarenheter och åsikter. I samband med Nordiska mästerskapet i irländsk solodans intervjuades därför två dansare på olika nivåer medan fem fick svara på enkäter. Frågorna behandlade vilka värden dansarna kopplade till sin dans, hur dansen var kopplad till rekreation, vilka krav, förväntningar och önskemål de hade på en plats för dansövning och hur danstekniken påverkade detta.

Trots att kvalitativa intervjuer helst genomförs utan frågeformulär för att få ett flyt och inge förtroende (Trost 2005, s.50), valde jag ändå att ha detta då jag är ovan att utföra intervjuer. Här behövs övning och i min intervjuteknik försökte jag

få de intervjuade att fortsätta i sina tankebanor och ibland fransa ut lite men sedan ställa vidare frågor för att belysa alternativ, se om jag förstått rätt eller leda in dem på rätt spår igen. Att försöka anknyta till vad den intervjuade sa gjorde jag även genom att peka ut eller kommentera något i parken.

Jag valde också att intervju enskilda personer för att de inte skulle påverka varandra. Intervjuer i lugn och ro där den intervjuade känner sig bekväm är även någonting Jan Trost förespråkar (s.73 & 44-45).

Att fråga "Varför?" är något Jan Trost motsätter sig för att det ger varierade svar. Frågan associerar till känslor och normer i förhållandet till park och dans inför gestaltningen och gör även att den intervjuade tänker till vilket var just vad jag ville och därför använde jag mig av ordet (s.83-84).

Gestaltning

Första delen av gestaltningen var att skissa förut-sättningslöst utifrån den plats som valdes liksom de kriterier som framkommit i programskissen och den idéskiss jag utarbetat med rekommendationer av färg- och materialval, rumslighet och form. Efter att ha studerat dansvideor arbetade jag fram en figur baserad på de vanligaste rörelseriktningarna inom irländsk solodans och använde mig vidare av den i gestaltningen. Underlaget är avgörande och här anpassades figuren något för att kunna tillämpas på platsen.

Avgränsningar

Dansen har likheter med idrotten. Den skillnad jag kunnat urskilja är att dans i större utsträckning än idrott är kopplad till musik där rörelserna bör fånga rytm och takt. Oftast är dansstilar kopplade till särskilda musikstilar. Musiken är viktig men ljud är inte ett konkret material och med dagens teknik kan var och en ta med sig egen musik ut i parken. Därför behandlas inte musik och ljudteknik i det här examensarbetet.

I andra länder dansar man oftare utomhus än i Sverige men jag har valt att i både litteraturstudien och gestaltningen begränsa arbetet till svenska förhållanden. I Sverige är dans utomhus fysiskt möjligt men av sociala och kulturella skäl hör dans inte hemma i offentligheten annat än på scen. Möjligheten för dans i park har undersökts istället för hårdgjorda ytor vilket beror på att svenska parker är välanvända och i stor utsträckning offentliga samt kopplade till rekreation.

I Sverige finns få irländska solodansare och de flesta är verksamma i Stockholm. Nordiska mästerskapen i irländsk solodans 2011 hölls även här. Intervjuer och val av park koncentrerades därför till denna region liksom på grund av tillgänglighet då jag själv bor och dansar i Stockholm.

Arbetsupplägg

Arbetet är uppdelat i en litteraturstudie, följt av en analysdel, en gestaltungsdel och slutligen en diskussion. I litteraturstudien presenteras först forskning kring landskapsarkitektur och dans, sedan en historisk tillbakablick på dansens och idrottens utveckling i Sverige, som avslutas med en jämförelse mellan vilket utrymme idrott och dans numera har i det offentliga rummet. Därefter följer en beskrivning av parkens förutsättningar för dans och rekreation. I denna del ingår kvalitativa intervjuer jag genomfört som främst behandlas i delkapitel 3:4 Vill någon dansa i parken? där parkbesökare och dansares åsikter kring möjligheter till dans i parken presenteras. För vidare arbete sammanfattas slutligen litteraturstudien i en programskiss. Den inleder en analysdel med val av park och vidare plats för en dansanläggning. Gestaltningen jobbar sedan med gestaltungsriktlinjer för dansanläggningen på vald plats liksom ett konceptuellt gestaltungsförslag. Den avslutande delen består sedan av en diskussion kring vilka problem och möjligheter med att anlägga dansbara ytor i våra parker som jag har kunnat identifiera. Arbetet utvärderas även här.

Begrepp

Vissa begrepp i detta examensarbete kan tolkas olika eller feltolkas därför behöver definitioner göras.

Dans - Begreppet dans representerar stor variation i dansstilar men kan sammanfattas i rörelser där kroppen följer en viss rytm och melodi. Ungefär samma definition ger Nationalencyklopedin med tillägget att rörelserna ges en speciell form och utförs i en viss tid och ett visst rum. Ordet kom in i svenska språket via hovet på 1200-talet. Tidigare ingick det i fornsvenskans *leker* - ett samlingsnamn för lek, dans och idrott (NE.se 2011).

Det fornsvenska begreppet visar på en tydlig samhörighet med lek och idrott, ett bevis för aktiviteternas släktskap vilket gör det svårt att idag skilja på dem. I *Sport, dance and embodied identities* anses skillnaden mellan dans och sport vara att sport är inriktat på mål medan det avgörande i dansen är hur man för sig till målet (Dyck och Archetti 2003, s.186).

Idrott - Beskriver en naturlig förflyttning med den egna kroppen eller förflyttning av kroppen med hjälp av utrustning såsom skidor eller båt. Det är en samlad benämning på flera kroppsövningar som först började användas i slutet på 1800-talet. Idrottsrörelsen definierar begreppet som "fysisk aktivitet som människor utför för att få motion eller uppnå tävlingsresultat" (NE.se 2011).

Dansanläggning - är mer än ett underlag där en dansplats lätt kan skapas genom att bre eller lägga ut ett golvmaterial på en öppen plats. Den ska vara gjord särskilt för dans med anpassad utrustning som kan användas vid alla tillfällen.

Dansbana - Idag finns några anläggningar särskilt för dans utomhus i form av dansbanor. Dessa har ett underlag ämnat för sociala former av dans och ibland också ett tak.

Idrottsanläggning - Begreppet omfattar allt ifrån föreningsägda tennishallar, fotbollsanläggningar utomhus eller privatägda squashhallar. Dessa anläggningar hyser en aktivitet som utövas på fritiden (Moen 1992, s.18-19). Idrottsanläggningar är permanenta med mått på hur en anläggning utformas fastställda av ett internationellt idrottsförbund.

Två faktorer driver utvecklingen;

1. Differentiering inom idrotten leder till särskilda sporters krav på anläggningen
2. Nästa är teknologin med nya beläggningsytor eller byggnadskonstruktioner

Idrottsförbunden påverkar och formar utbudet av idrottsanläggningar (Moen 1992, s.12-14, 17 & 21).

Byggd miljö - Omgivning som påverkats av mänsklig bebyggelse, anläggning eller annan inverkan.

Offentligt rum - Ytor utomhus som är tillgängliga för allmänheten i bebyggd miljö t.ex. gator, torg och parker (NE.se 2012).

Rum/Rumslighet - Betydelsen av rum och rumslighet har ifrågasatts genom århundraden och visar att begreppen är komplexa samt har flera dimensioner (Metamedia Lab, Stanford u.å.) Rumslighet betecknar i det här arbetet hur en plats eller ett område avgränsar till nästa. Det är en upplevd känsla av hur objekt såsom väggar, tak, träd, bänkar, blommor m.m. tillsammans bildar ett utrymme och hur det känns att vistas där

Park - Det finns en oändlig variation av parker men gemensamt är att de utgör ett område utomhus som är öppet för allmänheten. Oftast utgör en park en anläggning med huvudsakligen naturlig eller planterad grönska. Här utförs fritidsaktiviteter.

Plats - En plats är svår att definiera men i detta arbete är betydelsen ett sammanhängande område med en genomgående karaktär.

Folkpark - Folkparker var nöjesparker som växte fram med arbetarrörelsen i slutet på 1890-talet. De var platser för underhållning och fritid främst för arbetare som flyttat in till städerna (Andersson 1987).

1 Dans och landskapsarkitektur som vetenskap

Enligt Alessandra Lopez y Royo delar arkitektur och dans begrepp och etos. Både dansande kroppar och byggd arkitekturmiljö manipulerar just rum (Metamedia Lab, Stanford u.å.). Likheterna visar möjligheter att samverka arkitektur och dans.

Det mest kända arbetet inom landskapsarkitektur och dans står Lawrence Halprin och hans fru, dansaren Anna för. Under 1950- och 60-talen då interdisciplinära samarbeten förespråkades, arbetade paret Halprin med att koreografera kroppar och miljöer i Kalifornien. Detta gjorde de för att ompröva landskapsarkitektur och dans genom en förståelse av rummen för koreografi och framträdande samt uppträdande och koreografi för rummen. Lawrence Halprin arbetade med koreografi och notering i landskap baserat på hur dans nedtecknas (Merriman 2010).

Idag finns ett ökande intresse inom landskapsarkitektur kring forskning med fokus på hur byggd miljö påverkar vår fysiska aktivitet överlag och inte dans specifikt.

Trots dansens och idrottens gemensamma ursprung är idrotten mer etablerad i det svenska samhället. Dans är en kultur och alltså formad av samhället. Dagens danskultur och danskulturens påverkan på vilka platser den sker på idag är resultatet av en social utveckling. Syftet med kapitel 2 är att reda ut hur den sociala utvecklingen

styr platser för dans och vad det kan säga om fysiska krav för dansplatser.

Idrottsanläggningar har kommit till och utvecklats i takt med idrotten. Inför en gestaltning har det därför varit relevant att göra en jämförelse mellan dansen och idrotten. Vilka som dansar, var och hur det dansas och varför är avgörande för hur platser för dans kommer till.

Dansanläggning skapad av Lawrence Halprin åt hans fru Anna i parets trädgård.

2 Dansens och idrottens plats i Sverige

2:1 Sociala normer påverkar dansen

Eva Helen Ulvros behandlar utförligt dansens historia i *Dansens och tidens virvlar Om dans och lek i Sveriges historia* (2004) utifrån flera synvinklar.

Mellan antiken och medeltiden i Europa var dansen främst religiös. Inom den medeltida kyrkan och vidare in på renässansen dansades det mycket. Det uppstod i många fall konflikter efter 300-talet med flera förbud eller fördömanden inom kyrkan kring vad som ansågs vara oanständig dans (Ulvros 2004, s.52, 54-55 & 57).

Vid renässanstiden blev bildningsidealet viktigare med nya idéer kring människans utvecklingsmöjligheter. En tydlig gräns började dras mellan dans för nöjes skull och en mer formaliserad och komplicerad danskultur för de högre stånden. Inom dansen liksom andra områden var det de exakta positionerna och stegen som var väsentliga. Elegans snarare än styrka var viktigt, något folk utanför hovet hade svårt att uppnå (Ulvros 2004, s.65, 69 & 74-75).

På 1800-talet var det nya tider med ökad befolkning. Adeln började få konkurrens av borgare och danskunnighet upplevdes som gammalmodigt vilket i början på 1800-talet ledde till att dansen försvann från universiteten. En annan orsak

var även att adelns bildningskoncept kom från Frankrike som efter franska revolutionen övergivit aristokratiska ideal. En tredje förändring kom i Lund där Per Henrik Ling blev fäktmästare och införde gymnastiken. Den knöts inte till social börd på samma sätt som dansen och uppfattades som dynamisk och kraftfull (Ulvros 2004, s.119 -120). För övrigt gick en våg av väckelse under andra hälften av 1800-talet i Sverige där många anhängare ansåg dansen vara någonting omoraliskt (Ulvros 2004, s. 193-197).

Utvecklingen under 1800-talet var en förenkling av sällskapsdanserna och en tydlig brytning blev synlig mellan vad som kom att bli den klassiska baletten som nu hänvisades till scenen, och sällskapsdans (Ulvros 2004, s.133). Samtidigt i samhället ökade demokratiseringen, det naturliga förespråkades och nationalromantiken inleddes. I och med industrialiseringen hade även modet förändrats med mer lössittande kläder. Tillsammans med det ökande tempot i samhället gav detta högre tempo i danserna. Vanligt folk hade inte tid att lära sig komplicerade danser. Både under 1700- och 1800-talet var dock dansfärdighet viktigt för att kunna delta i sällskapslivet (Ulvros 2004, s.124, s.140 & 145).

Under 1800-talet fram till början av 1900-talet reste etnologer runt i Sverige för att dokumentera svensk folkkultur. I dessa framstår danskultu-

Medeltida ringdans (Ulvros 2004)

ren som självklar och en naturlig del av livet, inte minst för ungdomar samt vid festliga tillfällen. I början på 1900-talet importerades många nya pardanser vilka väckte förargelse för osedlighet (Ulvros 2004, s.160-212).

Fler pojkar än flickor fram till 1920-talet på danskurser i sällskapsdans. Efter 1970-talet har sällskapsdanserna övergått till att dominera. Eva Helen Ulvros menar att pojkdominansen hänger samman med att flickor lärde sig danserna privat. Flickors dominans på danskurser de sista årtiondena kopplar hon samman med en fortsatt feminisering av hela danskulturen samt att pojkar inte vill dansa med tonvikten som idag ligger på solodanser såsom balett och fridans (Ulvros 2004, s.144).

På 1980-talet var dansintresset både i Sverige och i Europa stort. Dansentusiasmen kan kopplas samman med "gröna vågen" där önskan var att återvända till mer ursprungliga värden. Efteråt har dansintresset minskat (Ulvros 2004, s.228).

Svenska danssportförbundet bildades 1968 och ingår sedan 1977 i riksidsrottsförbundet (Svenska Danssportförbundet 2010). Dans ingår även i motionsprogram i varierande former. Idag har dansen individualiserats även om vissa dansformer som disco – och ravedans har grupputtryck (Ulvros 2004, s.242).

Under 1900-talet har dans utvecklats ifrån att vara en viktig del av folks liv till att bli en speciell hobby där dans lärs ut på danskurser (Ulvros 2004, s.242). "Dans i olika former finns bland kvällskursernas utbud, i ungdomars miljöer och på enstaka (alltför få) dansbanor..." enligt Eva Helen Ulvros (2004, s.10).

2:1:1 Vem dansade vad och varför?

Lång - och ringdanser är mycket gamla. I början dansades de kring ett heligt föremål där den slutna kedjan ansågs ha magiska krafter i en tid då dansen till störst del var religiös. Under medeltiden dansade de högre klasserna vanligen tillsammans med vanligt folk även om dansskicklighet inom adel och hov var viktigare (Nilsson 1990, s.17 & Ulvros 2004, s.54,66).

Hos både vanligt och högre folk spred sig de engelska danserna under 1600-talet i Europa och främst de linjebaserade blev väldigt populära. Dessa var lättare att lära sig än de franska och klasskillnader kom till mindre uttryck. I Sverige fick dessa danser kort och gott heta *engelskor*. De gick till på så sätt att dansen började med en ring, följt av att en dam och herre gjorde en stegkombination mittemot varandra för att slutligen gå om varandra i en slinga eller kedja som en åtta (Ulvros 2004, s.122-123).

Färdigheter en bildad ung man under 1500- och 1600-talen borde kunna hörde till det som kallades *excertitier*. Här ingick dansen och behovet av dansundervisning växte. I mitten av 1600-talet kom undervisning igång ordentligt och *excertitite*institutioner inrättades vid Uppsala och Lunds universitet (Ulvros 2004, s.87-88).

Undervisningen leddes av dansmästare och var mycket populär under större delen av 1700-talet

(Ulvros 2004, s.91 & 113).

Under Nicolovius (Nils Lovén) tid som dansmästare på 1700-talet utnyttjades fotskruven som var ett instrument där elevernas fötter tvingades in i rätt position. Först efter att eleverna fått rätt utåtvridning lärdes dåtidens moderna danser ut. Förutom det övade eleverna på att bjuda upp och ge svar för att slutligen sätta ihop alla moment. In på 1800-talet pekar uppgifter på att det var grunderna till den klassiska baletten som tränades (Ulvros 2004, s.107,113 & 120).

På 1800-talet anlätades i de större städerna etablerade danslärare. Här liksom bland de kringresande danslärarna fanns kvinnor och även hos dem var disciplinen hård. Eva Helen Ulvros sätter neutralisering och feminisering av dansläraryrket i samband med att danslektioner i större utsträckning hölls utanför universiteten samt att detta skedde efter den akademiska dansmästar-epoken. En annan bidragande faktor kan ha varit att utbildning av danslärare inte var formaliserad (Ulvros 2004, s.137-138 & 140).

Dansundervisningen var en självklar del av de ungas utbildning och lektionerna varvades med läsläsning, lekar och umgänge. Universitetens dansmästare utförde sina turnéer under ferier och det var vanligt att kringvandrande danslärare reste runt mellan småstäderna och höll dansskola under begränsad tid dit ungdomar från trak-

ten tog sig. Det var främst barn till bättre bemedlade som tog del av dansundervisningen. Officer Knut Lillebjörn berättar i sin bok *Hågkomster* om vad han och hans syster fick lära sig under danslektionerna. Förutom dansen gick dansmästaren igenom hur man i olika sammanhang bör hälsa på andra. Dansmästaren undervisade även i hur man skulle sitta till bords och överrätta porslin och bestick till varandra (Ulvros 2004, s.136-137).

Dans var först ett viktigt inslag i militära akademier där dansmästare även kunde anställas. Vid Kungliga krigsskolan i Karlberg övade kadetterna modedanser, samt steg och hopp som numera återfinns i klassisk balett (Ulvros 2004, s.116).

2:1:2 Dans utomhus

Under renässansen var det vanligt att dansa utomhus under och runt träd med anknytning till gamla kulturer och riter, om vädret var bra. Högtider firades gärna även ute i skogen, på torg eller fria fält med långdans (Ulvros 2004, s.66-67).

På somrarna höll Gustav III hov på Drottningholm. Här anordnades "karuseller" - allkonstverk där det förutom riddarövningar, drama, balett och musik ingick arkitektur och trädgårdskonst - alla kungliga intressen. Dessa krävde mycket arbete och utspelades i parken förvandlad till olika scener (Ulvros 2004, s.154-155).

Ett viktigt inslag i den folkliga danskulturen var dans för att fira att större arbeten såsom skörden blivit utförda. Det var vanligt att dansgillen anordnades men för främst ungdomen kunde en vägkorsning fungera lika bra liksom en skogsglänta, skogsbackar eller vid slott och olika herrgårdar. I och med att bystrukturer bröts upp under skiftesreformer försvann en del av spontaniteten i dessa danstillställningar (Ulvros 2004, s.169-171).

I slutet av 1800-talet till början av 1900-talet dansades det mindre i vägskäl och stugor. Istället tog man sig till närmaste dansbana som oftast var anlagd av arbets- eller nykterhetsrörelsen. På 1900-talet blev även Folkets Hus och folkparksrörelsen vanliga dansarrangörer. Dessa var öpp-

na för alla samhällsklasser men kom att domineras av arbetarklassen (Ulvros 2004, s.190-191). Idrottsföreningarna anordnade också dans för att få in pengar, ge nöjestillfällen samt sysselsättning för ungdomar. Under 1900-talet förflyttades dansen alltmer till lokaler, men den förekom även på gården, i kvarteret eller stadsparksdammens is (Nilsson 1990, s.21).

På 1960-talet var trenden bland dansare att dansa på okonventionella platser bortan från dansstudion och teatern och istället dansa på gator. Detta var samtidigt som arkitektkåren började intressera sig för teorier och koreografi inom kultur för att undersöka hur folk uppträdde i byggda miljöer (Merriman 2010).

Flickor dansande i en fruktträdgård av Andrea Buonaiuti 1365 (Ulvros 2004)

2:2 Sport och idrott tar plats i samhället

Jean -Jacques Rousseau ansåg adelns prålighet och ytlighet var ett yttre sken och kring sekelskiftet 1700- till 1800-tal propagerade flera samhällsreformatorer för idrotten i hans anda. Både män och kvinnor tränades sedan renässansen i samma modedanser och kroppshållning – männen på institution och kvinnorna privat. Gymnastiken ansågs förutom att vara manligare samt mer stärkande och "fysiskt karaktärsdanande" än dansen, betraktades den även vara i samklang med naturen (Hellspong 2000, s.266 & Ulvros 2004, s.142).

Tidigare ansågs kvinnor vara av lägre grad än männen, medicinens ökade betydelse gav ett nytt synsätt på kvinnor och män som nu uppfattades som helt olika. Därför blev slutsatsen att kvinnor och män behövde olika former av fysiska övningar. Dansen ansågs mer kvinnlig, trots det fanns flera privata dansskolor. Gymnastiken var institutionaliserad vilket utestängde kvinnorna från att utföra den. När kvinnorna så småningom fick del av gymnastiken skiljde sig deras övningar ifrån männens (Ulvros 2004, s.142-143).

Professionalisering inom yrkena gjorde att männen hade mindre tid över för dansandet (Ulvros 2004, s.145). Liksom dansen bestod idrotten mycket i lek där vardagskvällar, festhelger och högtider liksom söndagar gav tid för utövande

(Hellspong 2000,s.256-257). Vissa präster protesterade därför högljutt mot utövande av fysisk aktivitet under dessa dagar och den växande frikyrkorörelsen tog över kritiken under 1800-talet. Sprit var en del av fritiden och avkopplingen i samband med idrotten. Idrotten kom att kopplas samman med ungdomens lekstugor med dans och lössläppt leverne som var den verkliga orsaken till kritiken snarare än idrotten i sig (Hellspong 2000, s.270-272). Eva Helen Ulvros gör samma påstående kring dansen (Ulvros 2004, s.194-206).

I de militära utbildningarna hade exercisplatserna (exercishedarna) under 1800-talet inslag av uppvisning och folkfest. Danser var gymnastiska prestationer av bästa idrottskaraktär. Detta övergick på 1880-talet till arrangerade idrottstävlingar för allmänheten. Här utövades en blandning av gammal och ny idrott. Idrott hörde samman med prestige och kanske även lite pengar och brännvin (Hellspong 2000, s.273-274 & 277).

Parallellt med idrotten utvecklades idrottsanläggningarna på olika platser där idrotternas ställning i de olika städerna avgjordes av sociala skikt och kultur (Moen 1992, s.68).

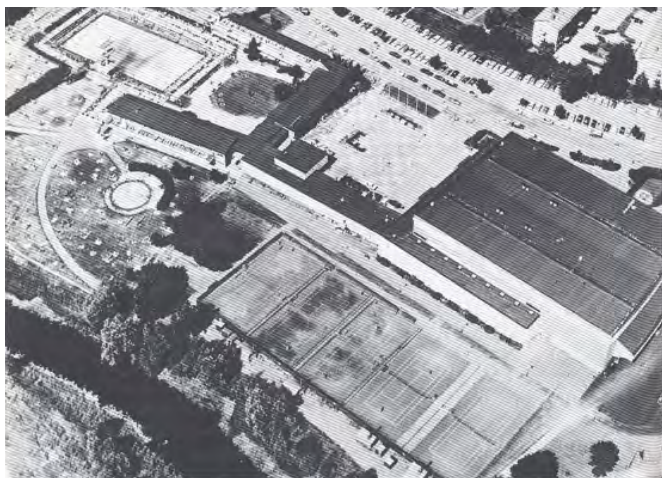
Lektion på Karlberg
(Ulvros 2004)

2:2:1 Vilka idrotter och varför?

Det var främst unga män som utövade den folkliga idrotten som till stor del bestod av bollsporter där kroppskontakten var liten. Det är svårt att knyta vissa idrotter till vissa sociala skikt men klasserna utövade i regel inte sport tillsammans i bondesamhället. Kvinnors deltagande i idrott bestod främst i att vara åskådare (Hellspong 2000, s.259-264).

Fotboll i Folkparken, Borås 1904
(Moen 1992)

Svartbäckens idrottsområde 1970
(Moen 1992)

2:2:2 Idrotten och idrottsanläggningar etableras

Idrotten med dess anläggningar är en modern företeelse. Tidigare var bondesamhällets lekvalar samlingsplatser för lek, dans och idrott för byarna eller socknarna. Dessa bestod oftast av en jämn gräsplan, en hage, öppna fält eller släta berghällar. Bygatan, landsvägen eller sandplan behövdes till särskilda idrotter (Hellspong 2000, s.251-252, 254). I början utövades den traditionella idrotten i en terräng utan tydliga gränslinjer. Ett skiftande landskap skulle utnyttjas skickligt för att vinna fördelar i spelet.

Vid idrott inför publik och där lokal prestige var viktig behövde en vinnare koras vilket förutsatte regler och begränsningar, därför har de moderna idrottsplanerna kommit att bli allt mer likformade och standardiserade (Hellspong 2000, s.336).

Större anläggningar för idrottsutövning tillgängliggjordes till stor del först i utkanten av städerna (Svensson 2003, s.25). Idrottsförbunden påverkar och formar utbudet av idrottsanläggningar (Moen 1992, s.12-14, 17 & 21).

De första organiserade idrottsplatserna kom till Sverige kring 1890-talet. De bestod av rektangulära planer innesluten av en omgivande oval. Fotboll spelades i rektangeln och friidrott med löparbana eller cykling omkring (Andersson 2003, s.19). Så småningom skiljdes sporterna åt och specialiserade banor behövdes (Moen 1992, s.120).

Inom tätbebyggda områden fanns alléer och parker och kan ses som ett förstadie till parker. Från början var dock parken till för passivt utnyttjande. En förändring kom med samhällsutvecklingen där främst omvandlingen från det gamla jordbrukssamhället till det moderna industrisamhället var betydande (Moen 1992, s.3).

Bollplaner som kom till i kommunal regi under 1930-talet anlades på av staden ägd råmark i stadens periferi som inom 10-15 år skulle bebyggas (Moen 1992, s.52).

Expansionen av idrottsanläggningar skedde i städer dit fler flyttade och idrottsorgan byråkratiserades på 1950- och 1960-tal. Under expansionstiden på 1960-talet låg fokus på nyare idrotter och inomhusanläggningar. På 1970-talet nylokaliserades idrottsanläggningar till centrala lägen eller samlingslokaler. Man tänkte nu storskaligt och expansionsfasen kulminerade. Under 1980-talet skedde en koncentration i utbudet av idrottsanläggningar till sportcentrum där bilen men även stordriftsfördelar låg bakom (Moen 1992, s.1, 25, 92 & 99).

2:3 Sammanfattning och diskussion

2:3:1 Sociala attityder

Dansen har den fysiska aktiviteten gemensamt med idrotten och jag tror att dansanläggningar har samma potential att etableras som idrottsanläggningar.

Dansbegreppet är ett spretigt och brett fenomen som är svårdefinierat och därför alltid kommer att vara svårgreppbart. Förutom begreppet och dess mångtydlighet har dansens roll idag förmodligen också påverkats av flera delar av samhället. I litteraturstudien har hittills framkommit att dansen till stor del påverkats av förhållandet till samhället genom religion, fester, visa social tillhörighet samt varit viktig som del i uppfostran och utbildning.

Dans är en kultur och formas av samhället menar både Kerstin Thorvall och Sam Savander i Dansens och tidens virvlar Om dans och lek i Sveriges historia (Ulvros 2004). Enligt Sam Savander skapas en positiv danskultur om det i samhället finns en positiv grundinställning och en allmän tillit (Thorvall och Savander citerad av Ulvros 2004, s.15). Utvecklingen har gått från sociala grupp- och linjedanser vidare till pardanser och slutligen dagens fokus på solodanser. Detta kan tolkas som att individen blivit viktigare i samhället snarare än klasser. Det sociala klimatet med dagens individualistiska tanke sätt har gjort att

det till det här examensarbetet valts en solodans som exempel för vidare gestaltning.

Förutom att anpassa en dansanläggning till en solodans som ligger i tiden är det viktigt att så långt som möjligt skapa en positiv danskultur. Att exponera dansen på ett sätt som uppskattas på en plats folk trivs är avgörande.

Dansens feminisering är ett historiskt arv och samhällsomvandlingar är långdragna där vi ännu lever i spår av det förflutna. Som redovisats finns flera förklaringar till dansens utveckling i samhällsstrukturen som inte en dansanläggning kan påverka. Vad gäller feminisering kan en fysisk lösning vara att ha ett övergripande neutralt uttryck och undvika vissa färgval i en dansanläggning.

2:3:2 Fysiska aspekter

Dans har historiskt förekommit utomhus vid festligheter och religionsutövning (Se avsnitt 2:1:2 ovan). Festplatserna var inte anpassade för dans. Platserna som var mer optimala för dans var öppna med mindre vegetation eller ingen alls, annars är dans ganska svårt att företa sig. Syftet låg på den sociala biten och tillbedjan istället för att utveckla dansteknik. Danser i mer strikt bemärkelse övades istället inomhus när de kom till (exv. baletten). Något som nämndes i *Dansens och tidens virvlar Om dans och lek i Sveriges historia* var att det under renässansen dansades utomhus om vädret var bra (Ulvros 2004, s.66). En dansanläggning med väderskydd kan därför vara bra att ha i åtanke.

Inget tyder på att marken behövde vara öppen och flack och förmodligen gällde samma sak som för den tidiga idrotten där landskapet skulle utnyttjas. Kraven på underlag för idrott och dans är istället del av utvecklingen under senare tid.

Idrotten har sent i historien lyckats skapa sig en stark position i samhället där ett av resultaten är de idrottsanläggningar som är synliga och tillgängliga för allmänheten idag. Idrottens regelverk har gjort utformning av anläggningar möjlig. Med dansens betoning på specifika rörelser blir detta svårare, särskilt som en bra metod att gestalta en plats med

dansens rörelse som utgångspunkt inte finns. Utvecklingen av idrottsanläggningar har haft sina problem och dessa finns oftast utspridda var för sig eller i sportcentrum.

Det visade sig även att idrottsanläggningar byggs oberoende av sin omgivning och inte har mycket med arkitektur att göra utan endast standardutformas till följd av regler och normer.

För att undvika detta vid gestaltning av en dansanläggning blir dansarnas rörelser intressanta. *Sport, dance and embodied identities* (Dyck och Archetti, 2003) tar upp hur iakttagelseförmåga och handling etablerar sig fysiskt och psykiskt hos dansare (s.188) och därför är det viktigt att titta på rörelse för en specifik dans vid gestaltningen.

Inte heller används idrottsanläggningar kanske så spontant och självklart som jag först hade en bild av. Eftersom jag i viss mån vill jämföra förutsättningar för dans utomhus med utvecklingen av idrottsanläggningar blir den andra frågeställningen för innevarande arbete viktigt att beakta; ifall dansare vill och kan träna utomhus.

Historiskt var dans del av det sociala livet med dagens solodans har detta skiftat och behovet av en anpassad plats för dans med större krav på underlag ökat som del av dansens utveckling.

Rörelse skapar rum, här i form av snurrande kjolor.

3 Park för dans

Författarna till *The significance of Parks to Physical and Activity and Public Health* Bedimo-Rung et al. (2005) påpekar att för den alltmer urbaniserade världen blir parker och närmiljöer extra viktiga för rekreation, social samvaro och naturupplevelser.

Vad som anses vara rekreation i förhållande till natur och trädgård är tidsbetingat (Berglund 1996, s.34). Den demokratiska synen kring parken som en plats för alla invånare kom till vid 1900-talets början tillsammans med parkens rekreationella betydelse. Dansen fick sin plats i parken i samband med folkparkernas utveckling kring samma tid men övergick till inomhusundervisning.

Följande kapitel belyser flera viktiga faktorer som avgör vad som är en bra park även om begreppet är stort och åsikter skiljer sig åt. Dans ingick i parklivet i och med folkparkerna och därför beskrivs folkparkernas utformning och upplägg. Likaså behandlas idrottens framväxt som rekreation och dagens utbud av idrottsanläggningar. Slutligen visar skateparkernas frammarsch hur det är möjligt att etablera andra kulturaktiviteter i parken.

3:1 Park och sinnen

Synen påverkar starkt vår upplevelse av parken. Rumslig kvalitet, proportioner och dimensioner upplevs i ögonhöjd med våra sinnen. Dessa avgör in i minsta detalj vår upplevelse av platser samt om vi vill vistas där eller ej. Ett avstånd på 3,70 meter eller mer är avståndet vid vilket vi t.ex. ser någon vi blir underhållna av men samtidigt inte vill ha del i uppträdandet (Gehl 2010, s.47 & 162). Normalt vill man i parken se och bli sedd (Berglund 1998, s.43).

Något som kan tillämpas på parker ur säkerhetsynpunkt är att kunna se vad som finns tillgängligt (Berglund 1998, s.16-19, s.70) liksom vyer av attraktioner och belysning.

Ljudaspekten är ofta förbisedd. På platser för längre vistelse bör buller och avgaser inte störa (Berglund 1998, s.69). Jan Gehl (*Cities for people* 2010) påpekar att parkens utformning är avgörande. Till exempel absorberas mycket ljud av en vidsträckt gräsmatta medan vinden blåser bort resterande ljud i alla väderstreck (Gehl 2010, s.157).

Rörelse påverkar våra sinnen och utformningen av arkitekturen vi rör oss i har olika krav beroende på hur snabbt vi rör oss (Gehl 2010, s.164). Platsens form och innehåll är viktig för att locka människor att vistas ute (Berglund 1998, s.41). Viktigt att erbjuda utomhus är skydd, säkerhet, rimligt med plats, möbler och visuell kvalitet

(Gehl 2010, s.238-239).

I Skandinavien där solen ofta ligger lågt och vindarna värms kan angenämt mikroklimat i parker skapas genom tillgång till vindskydd och sol. Terrängen kan användas på liknande sätt och skapa vindfriktion (Gehl 2010, s.171).

Viktigt i parker är växtligheten som förutom estetiska värden bidrar till viss rening av luften. De påverkar även blåst, lokal temperaturutjämning och ökad luftfuktighet (Berglund 1996, s.31).

3:2 Park och medvetande

Kombinationen av sinnena ger upplevelser, skapar möten och möjligheter att utföra nyttoaktiviteter vilket skapar en känsla av förankring, kontroll och mening i förhållande till miljön. Mening är svårgreppbart men berör på djupet. Det är en kombination av sammanhang i tid och rum, tillhörighet till en plats, i en kultur (Berglund 1996, s.42 & 88). Sådana platser har ett varierat innehåll där människor lockas att utforska omgivningen aktivt (Berglund 1998, s.73). Uppmuntran kan ske antingen kvantitativt genom att locka fler besökare eller kvalitativt genom att uppehålla dem och sakta ned trafiken. Det är ofta lättast att öka kvaliteten på platsen (Gehl 2010, s.73).

Parker gestaltade i mänsklig skala ger möjlighet till mänskliga aktiviteter. Tillsammans med en lång historia identifierar sig oftast människor med småskaliga miljöer (Berglund 1996 s.89-92). Genom att på stora platser ha flera små utrymmen som knyter samman den stora platsen, verkar man mer i mänsklig skala (Gehl 2010, s.165). Gehl menar att utgångspunkten i arkitektur och gestaltning är säkerheten följt av trevnad samt möjligheter att umgås och bli underhållna (Gehl s.238).

Typ av platser skiljer sig åt vad gäller möten med folk man känner och okända. Platsens läge påverkar möten och tillgång till sittplatser ger också förutsättningar (Berglund 1998, s.44 & 74).

Har platsen särskilda attribut kan gestaltningen höja kvaliteten av platsen avsevärt genom att lyfta fram dessa (Gehl 2010, s.177).

I både *Park: ett idéprojekt om innerstadsparkernas framtida betydelse, användning och utformning* (Brodersen 1994) och *Människans natur Det grönas betydelse för vårt välbefinnande* (Olsson 1998), ges en antydning till hur författarna vill se en framtida utveckling av stadsparken. Gestaltningen bör i framtiden spegla parken som en föränderlig plats för rörelse och kommunikation (Brodersen 1994, s.5). Nya koncept utvecklas fördelaktigt i parken i form av marknadsföring och kulturyttringar av olika slag (Olsson 1998, s.213).

För de yrkesverksamma som jobbar med dem kan det vara bra att se miljön som möjliggörande istället för avgörande för hur människor använder den. Möjliggörande innebär att miljöer har vissa grundläggande kvaliteter som inbjuder människor att utifrån sina förutsättningar forma ett uteliv som passar dem (Berglund 1998, s.41). Här blir det viktigt att platsen erbjuder möjlighet att känna tillhörighet (Berglund 1998, s.73). Möjlighet att få folk att stanna upp, skapas om platser som man kan stanna vid samt någonting att fästa blicken på finns. Längs gata och gångstråk behövs sittplatser. Då orkar man längre och har lättare för att stanna upp och prata (Berglund 1998, s.70).

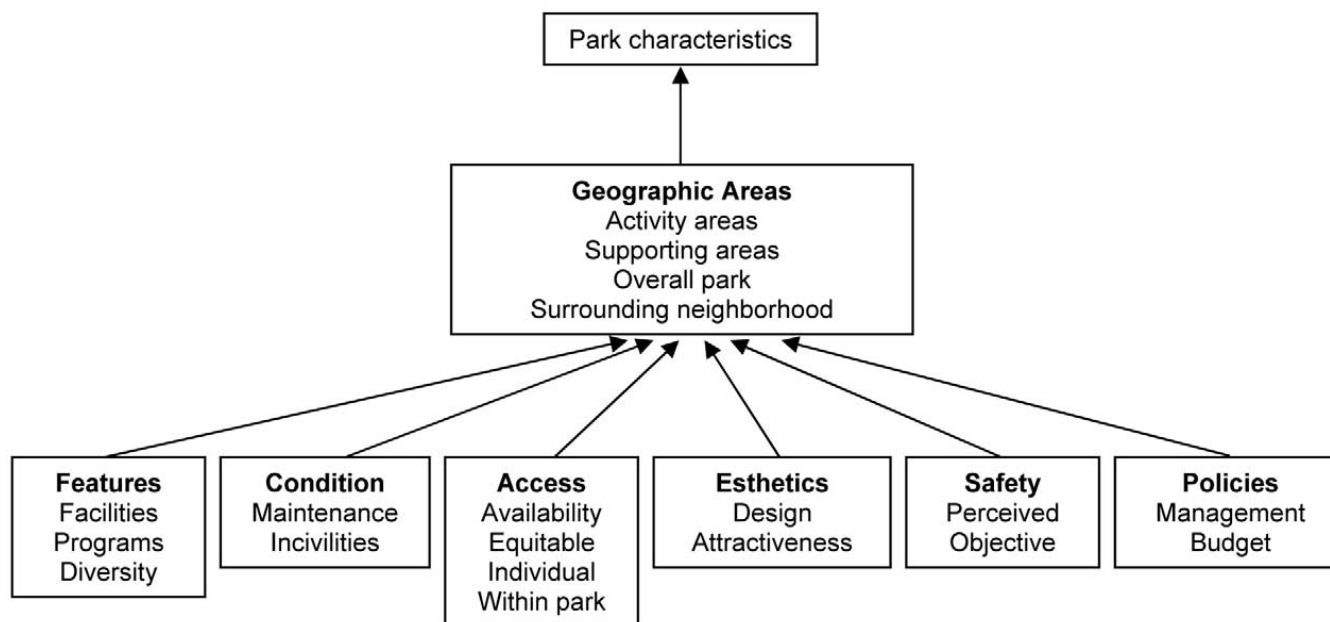
Parken kan användas med kropp och själ!

3:3 Park och aktiv rekreation

Flertalet offentliga miljöer uppmuntrar inte besökare till att själva vara aktiva. I Ulla Berglunds undersökning i *Stadsrum människorum - att planera för livet mellan husen* (Berglund 1998), föredrog stadsinvånare "aktiv rekreation" i stora parker och friluftsområden. Fritid och att fly vardagen var de viktigaste anledningarna (Berglund 1998, s.27, 29-31 & 42).

Parkens demokratiska uttryck ger människor med begränsad ekonomi i innerstadsparkerna chans att ta del av tillfälliga konstinstallationer, musik och dans samt andra kulturyttranden som berör och väcker förundran (Brodersen 1994, s.5). Rekreationen kan även innefatta besökarna genom att de inbjuds att uttrycka sig själva, leka och träna vilket skapar livliga och friska städer och är ett viktigt mål enligt Gehl (Gehl 2010, s.113).

Bara genom att erbjuda möjlighet till fysiska aktiviteter kan parker påverka fysisk och mental hälsa enligt Bedimo-Rungs undersökning (2005). Även sociala fördelar behandlas i denna undersökning. Parkens läge i staden liksom vackra vyer, hur ofta man ser andra träna samt tillgänglighet och uppskattning av rekreativa anläggningar påverkar den fysiska aktiviteten positivt (Bedimo-Rung 2005, s.160-161).

Miljömässig klassificering av park egenskaper enligt Bedimo-Rung et al. (2005)

I Bedimo-Rungs studie visas sambandet mellan nivå av fysisk aktivitet och parkkaraktär genom uppdelning i fyra geografiska områden samt parkens egenskaper (Bedimo-Rung et al. 2005, s.164-165). (Översättning gjord av författaren).

Aktivitetsområdena: Platser i parken som är särskilt gestaltade för eller vanligen används för fysisk aktivitet. Hit räknas sportfält, lekplatser, öppna grönområden eller andra områden där fysisk aktivitet sker.

Relaterande områden: Områden där anläggningar och utrustning som gör fysisk aktivitet i parken säker och attraktiv. De här områdena påverkar hur ofta, hur länge och hur aktiva människor är i parken. I dessa områden finns saker som påverkar möjligheten till fysiska aktiviteter såsom toaletter, picknick områden, parkering m.m.

Parken i helhet: En parks olika delar kan skilja sig åt kraftigt och därför är det viktigt att värdera helheten. Här behöver till exempel storlek, estetik, användningen av parken samt hur lättillgänglig parken är undersökas.

Parkens omgivning: Eftersom besökare måste söka sig till parken ifrån närliggande områden påverkar det utnyttjandet av parken. Även uppfattningen av parken påverkas och här undersöks trafik (tillgång), kriminalitet (säkerhet) och sammansättningen av bostäder.

Parken delas vidare in i sex konceptuella områden varav de fem relevanta för detta arbete presenteras här:

Med hjälp av dessa områden avgörs en parks miljömässiga och principiella karaktärer i förhållande till nivån av fysisk aktivitet.

Funktioner: Vad som finns i parken kan avgöra vad den används till. En idrottsanläggning uppmuntrar sport medan vegetativa områden mer uppmuntrar stillsammare aktiviteter såsom kontemplation. Funktionerna delas in i anläggningar, program och mångfald. Exempel på program och organiserad aktivitet är lagträning eller tillfälliga aktiviteter som konserter och lopp.

Skick: I vilket skick funktionerna befinner sig i påverkar om en park besöks eller inte. Underhåll är därför viktigt.

Tillgänglighet: Till kategorin hör både att kunna ta sig till samt navigera i parken. En studie visade på att 80 % av parkbesökare tar sig dit ifrån ett avstånd på tre kvarter. Tung trafik kan vara ett hinder.

Inom parken bör en parkbesökare kunna röra sig obehindrat men få forskningsexempel finns.

Upplevda hinder kan vara lika hämmande som verkliga

Estetik: Under denna kategori behandlas hur uppfattad attraktivitet och de olika elementen inom parken tilltalar besökarna. Att ha någonting vackert eller intressant att titta på medan man tränar är uppmuntrande. Här är landskapsarkitektur viktigt med planering och gestaltning som gör platsen praktisk och vacker.

Säkerhet: Denna kategori kan delas upp i upplevd säkerhet eller förhållande till brottsstatistik men relationen mellan fysisk aktivitet och säkerhet har få kartlagt.

3:3:1 Dans i folkparker

Dans i parker blev populärt och spritt i samband med folkparkerna från ca 1890-1960. Folkparkernas verksamhet var i stort uppbyggd kring dansen (Andersson 1987, s.21 & 86).

Parkerna var inhägnade områden där det skulle vara fint med attraktioner av olika slag. Folkparkerna fick en geografisk struktur där olika aktiviteter skiljdes från varandra så att publiken kunde orientera sig utifrån sina preferenser (Andersson 1987, s.9 & 105).

Folkparkerna som platser för rekreation och social samvaro tyder på att miljö och nöjesutbud varit viktiga anledningar till deras existens. De lokala parkföreningarna lade mycket jobb vid miljö och nöjesutbud. Existerande parker och tivoliområden är exempel på platser som blivit folkparker men vanligt var att lokalisera dem på billigare marker utanför samhällen (Andersson 1987, s.18 & 81).

3:3:2 Idrott som rekreation

När arbetarbefolkningen fick mer fritid var det också fler som engagerades i idrotten som under 1920-talet växte i popularitet. Till en början deltog man främst som supportorer. Idrotten var strikt bunden till föreningar och endast de bästa deltog aktivt. Det fanns varken utrymme eller kultur för hobbyutövare (Moen 1992, s.54).

Idag utövas idrottsaktiviteterna till 80 % i närmiljön. I stort avgör klimat och kultur, sammansättningen av idrottsanläggningar på en plats och idrottsanläggningar är idag en integrerad del av det svenska samhällets infrastruktur. Storstäderna har störst koncentration av anläggningar men lägst antal anläggningar per invånare. Begränsningar finns i tillgängligheten för utövarna till anläggningarna (Moen 1992, s. 4, 6 & 10).

Skatepark i Kalifornien.

3:3:3 Nya kulturer i parken - skate och bmx tar plats

Parker för skateboard och bmx, så kallade skateparker, har stött på svårigheter i att etablera sig med det reglerverk som finns. Det har orsakat bekymmer att definiera vad skateparker innebär samt var de borde lokaliseras (Skatepark.org 2010). Ändå har de på senare tid blivit vanligare och år 2009 öppnade Norrköping Sveriges 12:e skatepark.

Skateboard kräver en särskild sorts plats för utövande som saknas i de traditionella parkerna (Stadium 2009). Ordet skatepark antyder en park men syftar till en anläggning, ofta av betong och placerad i en allmän park, där skateboard -och bmx- åkare och kan utöva sin sport.

Att det planeras och byggs skateparker är ett resultat av ideellt arbete med eldsjälar som utförs av olika föreningar i landet. Nord Skateparks gestaltar betongparker för skateboard. De består av tre kollegor;” – Vi började bygga parker för att säkerställa att kvaliteten blir till skejtarnas fördel. Det är nästan omöjligt att bygga en skatepark om du inte förstår hur det ska kännas att åka i den.”kommenterar de (Stadium 2009). Flera projekt har inneburit samarbete mellan skateare och landskapsarkitekter eller arkitekter (Skatepark 2010) som anställts för att gestalta och bygga skateparkerna (Skatepark.org 2007).

3:4 Varför vill någon dansa i parken?

Park, idrott och dans är abstrakta begrepp, till stor del kopplade till känslor, därför valdes kvalitativa intervjuer både för dansare och parkbesökare.

Frågorna som formulerades (se bilaga 1) behandlade besökarnas förhållningssätt till parkerna, vad de uppskattade, hur de använde dem och vad som drev dem att utföra fysiska aktiviteter utomhus. Intervjun avslutades med en öppen fråga kring attityder till dans- och idrottsträning som del av parkrummet.

Vid mina intervjuer i parken hade parkbesökarna mycket positivt att säga om platserna. Grönska, närhet, lugn och vyer upprepades som orsaker till att man sökte sig till parken. När jag i intervjun nämnde möjlighet till att vara aktiv i samband med parkerna beskrev de flesta att de tyckte det var bra att det fanns fotbollsplaner, utegym och lekplatser men ingen av dem nämnde att de använde dem själva (idrottsplanen nämndes främst i förbifarten fast den i Vasaparken tar upp stor plats).

De aktiviteter som intervjuobjekten ägnade sig åt på fritiden utfördes främst utanför eller genom parkrummet som t.ex. gym, jogging, cykling, promenader.

Vid analyser av kvalitativa studier bör tabeller skapas. Kodning är en metod (se bilagor 2 & 3) jag använde mig av där jag läste igenom intervjuerna och uppmärksammade ord, begrepp eller meningar som upprepades eller uppvisade mönster (Trost 2005, s.131-133). Här framkom att kombinationen rekreation eller motion utomhus övervägde samma aktiviteter inomhus.

Även om ingen såg någonting negativt med dansutövning i parken visade svaren att aktiviteterna kopplade till parken inte hade någonting med dans att göra. Ingen uttryckte heller en vilja att själv dansa i parken och åsikterna kring dansutövning i parken var att det inte fick ta för mycket plats eller var roligt att titta på.

Analystabellen visade att dansarna utförde dansen för välbefinnandet vilket var viktigare än att få motion. På liknande sätt framkom det att folk i parken vill vara ifred och uppleva natur, ro och skönhet. På frågan om vad som motiverar och driver de irländska solodansarnas dansintresse svarade fyra av dem att det de tyckte bäst om var kopplade till dem själva. Dansens koppling till känsla och estetik där olika människor har olika åsikter och smak ger svårigheter att gestalta en dansanläggning för solodansövning i en allmän park. Detta gäller även arkitektur och bidrar till att göra dansen och arkitekturen intressant.

3:5 Irländsk solodans - ett exempel

Den irländska solodansen består av två grundtekniker varav den ena är starkt besläktad med steppdansen. Fötterna skapar rytmer i högt tempo vilket kräver styrka och kondition. Till denna dans bärs särskilda skor vilka ställer krav på underlaget att låta liksom att vara skonsamt för dansarnas ben och fötter. Förutom det är dansen ytkrävande vilket gör den till ett bra exempel vid gestaltning av en dansanläggning som då passar flera dansstilar.

3:5:1 Historia

Den irländska danskulturen var liksom den svenska nära knuten till den franska och engelska. Den skillnad som går att hitta mellan dem är att den irländska dansen gick i ett snabbare tempo samt innehöll sidesteps (steg i sidled).

På samma sätt som i Sverige fanns dansmästare på Irland som reste från by till by inom ett distrikt. Där lärde de ut steg till bönderna (Irelandseye u.å.) och hade stort inflytande i mitten på 1700-talet. Dansmästarna var de första att upprätta dansskolor och fick bra lön för sitt arbete. Förutom dans lärde dansmästarna, liksom i Sverige, ut fäktning och etikett. Att ha en duktig dansmästare ansågs viktigt för regionerna och därför kunde dessa ibland kidnappas av grannarna (Richens/Timms academy of Irish Dance u.å.). De olika danserna skilde sig åt mellan regioner och dansmästare, där dagens solodanser först kom till i slutet på 1700-talet (Irelandseye u.å.).

Solodansarna var högt aktade och ofta hakades dörrar av så att utövarna kunde visa upp sin dans.

Englands hårda styre över Irland ledde till att kulturell utövning fick hållas hemlig. De katolska irländarna var under den här tiden hårt kontrollerade av engelsmännen som liksom prästerna sägs ha försökt förhindra dansandet utan att ha lyckats (Richens/Timms academy of Irish Dance u.å.).

Gaelic League (Conrah na Gaelige) grundades 1893 för att bibehålla den irländska kulturen (Richens/Timms academy of Irish Dance u.å.) samt för att särskilja irländsk dans, särskilt ifrån de engelska (Dyck and Archetti 2003, s.185). 1929 bildades även den irländska danskommissionen (An Coimisiun le Rinci'Gaelacha) med mål att upprätta regler gällande lärande, bedömning och tävling i irländsk dans (Richens/Timms academy of Irish Dance u.å.).

3:5:2 Irländsk solodans idag

Mycket har hänt i utvecklingen av den irländska solodansen under 1900-talet i fråga om dansplatser, kostymer och dansteknik. Under dansmästarnas tid dansade man vanligen på små ytor såsom kök, gårdshus, dörrar eller vägskäl. Detta innebär en stor skillnad i teknik från idag där det förväntas att dansarna skall röra sig över dansgolvet i stor utsträckning samt utföra långa och höga hopp. Tävlingsplatserna har även förändrats från att tidigare ha skett i lador eller utomhus till hotell och skolor. Marknadsplatser är en historisk plats som även används idag. Efter 1930-talet har dansarna övergått från att vara främst män till kvinnor (Richens/Timms academy of Irish Dance u.å.).

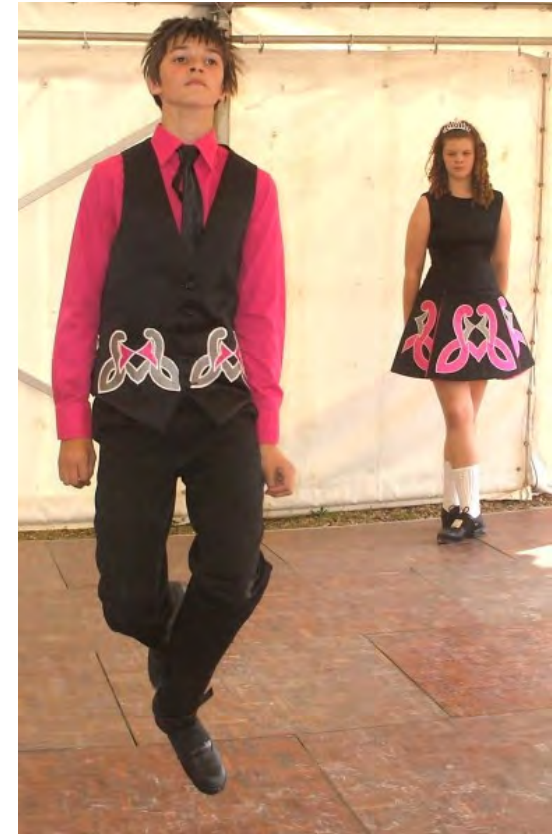
Sedan bildandet av den gaeliska ligan har försök gjorts till att hitta en folklig dräkt. Skorna har följt utvecklingen. De hårda dansskorna har stilmässigt förändrats liksom materialet i dem. De har nu av förstärkt tå i fiberglas och ihåliga hälar vilket gör högre ljud möjliga. Materialutvecklingen och de rytmiska ljudeffekterna har förstås i sin tur påverkat många av danserna där nya steg blir på modet och förändras (Richens/Timms academy of Irish Dance u.å.).

3:5:3 Dansstil och teknik

I irländsk solodans bör dansarna ha en rak kroppshållning där benen rör sig i högt tempo och fötterna så gott som alltid står på tå. Att hålla fötterna starkt utåtvridna och överkorsade bidrar till den mycket särpräglade stilen samt påverkar danstekniken. Dessutom är det i tekniken med hårdsko viktigt att få till starka ljud i högt tempo. Vid tävlingsdans gäller hållning med raka armar, tätt mot sidorna medan det tidigare var en mer avslappnad hållning som gällde eller att dansarna höll armarna på höften. Här tror man att kyrkan influerade en rak, stel hållning som inte ansågs lika provokativ (Richens/Timms academy of Irish Dance u.å.).

Viktigt är också att rörelserna utförs i en serie steg där dansaren i stegen ska röra sig i formationer såsom cirklar, i rät eller diagonal linje. Oftast gäller det att inte stå och stampa på stället utan utnyttja farten i stegen och ta sig omkring på scenen eller danssalen.

(Exempel på utförande av irländsk solodans visas på: <http://www.youtube.com/watch?v=iQ4D2cg48uw>).

3:5:4 Övningsplatser och sociala aspekter

De som utövar irländsk solodans gör detta först och främst under danslektioner. Att öva i hårdskor utöver det är svårare. Två bloggare som skriver på sajten diddlyi magazine anser övning utanför lektionerna vara en del av dansutövandet där den ena menar att det krävs att skorna verkligen åker på och man övar med uppvärmning och allt (diddlyi magazine 2009).

På de sociala dansforumen diddlyi.com samt dance.net diskuterar medlemmarna dansövning vilket tillsammans med amatörvideor på nätet, visar att dansutövare tränar där de kommer åt. Platser som nämns är garage, mataffärer, källaren, jobbet(!), på bussen eller utomhus men främst tränar man inomhus.

Problemet med dansövningen i utrymmen som inte är anpassade behandlas på dansforum. Problemen som tas upp är värkande knän, för litet utrymme, eller underlag som inte är anpassade. Väderlek nämndes i ett fall där dansaren gick till löpbanan och övade (diddlyi 2010). Även att be att få låna lokaler i skolan eller liknande nämns ofta (dance.net 2008). Ytterligare ett sätt är att öva utan skorna eller i andra skor vilket självklart inte innebär samma teknik som med samt ibland fara för halkolyckor.

Vanligt är att någon form av bräda används för att skydda golvunderlaget. Brädan får inte vara

för hal, samtidigt som rytmen från dansen ska höras och stöddämpare bör finnas intill golvet för att skona benen. Hemsidor finns med tips på hur man bygger dessa dansbrädor (Whelan, 2011). Modulvarianter finns att köpa där flera sidor på internet visar att en industri börjar växa fram.

För att irländska solodansare ska kunna utföra sina rörelser med rätt teknik var golvunderlaget avgörande. Det pekades ut som viktigast vid dansövning vid mina intervjuer med dansare. Intervjuerna visade att dansytan ska ge bra fjädring för att skona ben och knän, ge bra ljud för dansskorna samtidigt som skorna inte nöts ut av golvet.

Regler för dansgolv på tävlingar skiljer sig mellan de olika organisationerna under World Irish Dance Association - WIDA. WIDA har endast rekommendationer för tävlingsscener och för scener för examinationer (där dansarna kvalificerar sig för de olika nivåerna utan att tävla). Tävlingsscenerna förväntas ha ett minimum på 8x12 m och scener för examinationer 6x8 m (WIDA mejl 2011).

I de kvalitativa intervjuerna gjorda i samband med detta arbete framkom att dansarna helst inte övade utomhus och den främsta orsaken till det var att de stördes av folks blickar och i viss mån ljud. För dansarna var det även märkbart med brist på utrustning och utsattheten för vä-

der och vind (speglar nämndes som önskemål). Den enda bra egenskaper som nämndes i samband med att öva dansen utomhus var att få frisk luft. (Alla utom en av de intervjuade var kvinnor).

Det finns mycket samliv och kultur kopplat till irländsk solodans. På dance.net finns en sektion för gratulationer och lyckönskningar, och att bara observera de olika dansarnas profiler på diddlyi.com där olika medlemmar skriver kommentarer till varandra pekar i samma riktning. Olika benämningar och förkortningar för släktingar till dansare visar på vikten av att familjemedlemmar och vänner är engagerade i att skjutsa till och från lektioner och tävlingar, sy eller köpa dräkter, heja i publiken m.m. Förutom familjernas engagemang är det självklart så att kompisarna i dansskolan är viktiga som del i dansintresset. De är ofta även med i samma tävlingar eller uppträdanden, som lagkompisar eller som konkurrenter (dance.net och diddlyi.com, 2011).

Marknader

3:6 Platser för dans utomhus

Idag finns få exempel på dans utomhus bortsett ifrån tillfälliga arrangemang. Det gör det svårt att ge exempel samt hämta inspiration inför gestaltning av en permanent dansanläggning för träning.

Irländsk solodans framförs utomhus i vissa sammanhang. Det ger några indikationer på behov samt inspiration.

Nedan visas bildexempel på platser och i vilka sammanhang dansen sker.

Irländsk marknad-Feis

Syftar idag vanligen på tävlingar i irländsk solodans och genomförs inomhus och utomhus.

Utomhusscener

Övrigt

Överraskande uppträdanden

På senare tid har plötsliga uppträdanden på offentlig plats gjorts för en överraskad publik.

Parader

Bild från en St. Patrick's Day parad i Colorado.

Irländska dansare som dansar direkt på marken med gympa skor (dansskorna blir förstörda)

Slutsatser:

Platserna är till för uppvisning och inte menade att användas upprepade gånger. De definieras av underlaget som antingen är en bräda, en hop-sättning av flera moduler eller ett existerande underlag där vardagsskorna får användas. Till scenerna finns tak men i övrigt gäller bra väder. Bildexemplen visar att någon form av halvoffentlig sfär skapas med omgivningen och publik som kuliss.

3:7 Sammanfattning och diskussion av litteraturstudien

I litteraturstudien har flera ämnen behandlats och givit perspektiv på dansövning utomhus. I följande avsnitt sammanfattas de väsentliga för att besvara vad som krävs av en plats för att den ska fungera för dansträning utomhus. Vad som skulle vara en passande plats för en dansanläggning, dels hur dansanläggningen bör gestaltas behandlas även. Kapitlet syftar alltså till att sammanfatta vad som är viktigt för programskissen i delkapitel 4:1.

3:7:1 Irländsk solodans och park för rekreation

En modern företeelse är parken i staden som demokratisk plats och utrymme för rekreation. Den fyller ett behov hos människor som är svårdefinierat men kopplas till grönska och välbefinnande. Samtidigt är begreppet park omfattande och olika parker skiljer sig åt. Kriterier för en bra park för aktiv rekreation är därför svåra att urskilja. Dessa finns dock och är kopplade till de mänskliga sinnena och medvetandet.

Ulla Berglunds undersökningar visade att stora parker föredrogs överlag av stadsinvånarna vid aktiv rekreation (Berglund 1998, s.29-31).

I kapitel 3 påpekades det att parken är till för alla och därför borde erbjuda kulturyttringar av olika slag. Irländsk solodans har en stark anknytning till det irländska samhället och dess kultur. Dansen utvecklades under en tid då folket förtrycktes och förbjöds att utöva sin kultur. I *Sport, dance and embodied identities* (2003) skriver författarna även att man i irländsk dans inte bara lär sig dansen utan ett sätt att förkroppsliga Irlands historia (Dyck & Archetti, s.186-187).

Litteraturstudien har visat att det är viktigt för parker och rekreation att kunna vara social. Möjligheten till att vara social avspeglas inte vid dansträning då många av dansare gick till garaget eller källaren där utrymmet underlät-

tade dansträningen och de inte behövde känna att de störde någon. Utrymme och att undvika att störa någon ser jag främst som ett problem kopplat till dansträningen, där dansen utomhus skulle vara fri ifrån detta. Dagens inomhusträning kan även vara en orsak till solodansens utveckling som skyggar för blickar.

Dansen i folkparker och skateboardåkning i skateparker har varit lyckat. Här finns liksom inom idrotten, ett engagemang och organisering som visat sig vara framgångsrecept.

3:7:2 Dans som rekreation och gestaltning

I litteraturstudien behandlades få fysiska aspekter som kan besvara vad som krävs av en plats för att den ska kunna fungera för dansträning utomhus. De fysiska aspekterna är förstås att ha utrymme och anpassat underlag medan omgivningen - i det här fallet parken (OCH samhället i stort) i övrigt påverkar vad för typ av plats det blir, något som också påverkar våra sinnen och sociala aspekter. Exempelen på platser för dans utomhus visar även att omgivningen blir som en kuliss.

Golvytan visade sig i intervjuerna och litteraturstudien, vara avgörande för att dansövning ska vara möjlig och bör ge bra fjädring. Den inte bara gör dansen möjlig utan definierar hela dansplatser utomhus!

I fallet med den irländska dansaren som övade på löpbanan belystes behovet av väderskydd som skulle vara bra för en dansanläggning. Vädret är just ett stort hinder i sammanhanget. Övar dansare i parken vill de helst inte bli överraskad av en störtkur som gör underlaget halt. Detsamma gäller majoriteten av rekreationsformer i park även om dansen med sin utrustning är extra känslig.

Idrottsanläggningar kan skapas utifrån de regelverk som finns kring utövande av idrotten i

fråga. Med dansens betoning på specifika rörelser blir gestaltning av en anläggning svårare. Parkidéerna som framlades i kapitel 3 om att skapa intresse och att en aktivitet leder till en annan kan här tillämpas och kan möjliggöras och uppmuntras genom arkitektur.

Att kunna ta sig runt i en cirkel samt en rak sträcka är viktigt för att kunna fullfölja en hel irländsk solodans men i slutändan blir formen på underlaget inte avgörande utan dimensionerna möjliggör dessa rörelser. Danssteg utförda i en cirkel kan göras på en kvadratisk golvyta bara det finns tillräckligt med plats och som litteraturstudien visat är irländska solodansare bra på att anpassa sig. Liksom vid skapandet av skateparker bör dock en landskapsarkitekt känna till användarnas rörelsemönster för att se vad som är möjligt inför en gestaltning och tillämpa det på dansanläggning (Skatepark.org 2010).

Önskemålet om speglar var stort och nämndes av fem av de intervjuade. Dessa hjälper dansaren att förstå och utveckla den egna tekniken då den ser hur den utför stegen. Spegelar placeras inte fördelaktigt i en park men flera varianter av reflekterande material finns.

Viktigt men abstrakt är estetik. En bra plats är

en vacker plats. Skönhet är individuellt men finns något på platsen som visar ett engagemang och omtanke om den visar det på bra skötsel vilket i delkapitel 3:3 visade sig vara viktigt för aktiv rekreation i parken.

Folkparkerna innebar en organisering av dansen som också hade varit idrottens framgångsrecept. Av vad jag utläst lyckades det göra dansen populär genom att med planteringar (om budgeten tillät) skapa trevliga platser samt ett uttryck som vägledde en rekreativ handling (parkernas utformning och dansbanornas).

Ett intressant perspektiv i *Park: ett idéprojekt om innerstadsparkernas framtida betydelse, användning och utformning* (Brodersen, 1994) var en framtida utveckling av parkerna som flexibla platser. I dansens historia har vi sett att det går trender med olika dansstilar. Inom olika dansstilar går också trender där det inom irländsk dans skapas nya steg. Det gör dansen till en flexibel aktivitet. Landskapsarkitektur går oftast ut på att skapa långsiktiga förändringar men det går även trender i arkitekturstil liksom det gör i rekreation. Därför bör flexibilitet bli en del av gestaltning av en dansanläggning.

4 Kriterier för en dansanläggning

4:1 Programskiss

Uppgiften är att placera och gestalta en dansanläggning i någon av Stockholms parker. Anläggningen ska svara mot irländska solodansares grundbehov av träning.

Syftet är att skapa en plats för dansare att kunna träna på mellan danslektioner, och uppgiften består i att skapa förutsättningar för dansen. Även att få in dansen på ett genomtänkt sätt i parken är viktigt för att belysa dansen som kulturyttring för parkbesökare.

Efter att ha studerat litteratur och bilder kring dans och park samt intervjuat dansare och parkbesökare har jag valt ett antal kriterier som vägledning för min gestaltning.

4:1:1 Kriterier för val av park för aktiv rekreation:

- I Stadsrum (Berglund 1998, s.30) föredrog invånarna "aktiv rekreation" i stora parker och fri-luftsområden
- Aktiva platser - Plats där det finns något att göra, som uppmuntrar till aktivitet
- Trygga platser - En säker park gör att vi slappnar av och vill använda platsen
- Sociala platser - Att se och umgås med andra gör platser trygga, engagerande och underhållande
- Lugna platser – Sådana krävs i parken för att kunna slappna av

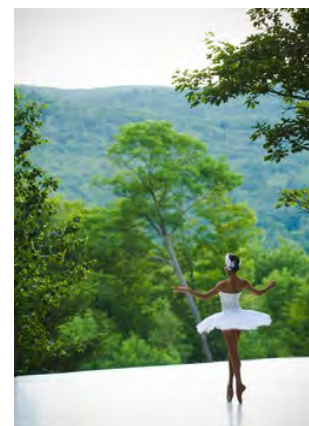
- Estetiskt tilltalande platser - Platser man själv söker upp är platser man tycker om
- Platser som tilltalar sinnen - Människan blir medveten om sin omgivning med hjälp av syn, hörsel, smak, känsel och doft
- Lättillgänglighet - att lätt kunna ta sig till en plats uppskattas och är del av dragningskraften
- Siktlinjer – påverkar trygghetskänsla och estetik

4:1:2 Kriterier för lämplig placering av en dansanläggning i park:

- Känsla av avskildhet dels för att inte vara för nära inpå övriga parkanvändare men även för att kunna koncentrera sig på dansen. Det skonar också omgivningen ifrån ljud och dansaren skonas ifrån andra ljud
- Platsen ska ha gott om utrymme samtidigt som de andra parkbesökarna inte känner sig trängda och dansarna får den avskildhet de behöver. Ett avstånd på mer än 3,70 meter eller mer ifrån övriga parkbesökare rekommenderas av Gehl (Gehl 2010, s.47)
- Gynnsamt mikroklimat

4:1:3 Kriterier för gestaltning av en dansanläggning:

- För både parker och dansare är en viktig aspekt att vara social. Eftersom även trygghet är kopplat till vem som finns i omgivningen anser jag att en dansanläggning ska ha utrymme för 2-3 dansare.
- Att dans ska ske på platsen i mindre strukturerad form än på scenen behöver indikeras i gestaltningen för att göra det accepterat och få folk att våga sig på den
- Väderskydd
- Styrka och smidighet ska kunna tränas separat
- Golvyta - Materialet som utgör dansgolvet behöver rätt fjädring och bra grepp för att kunna träna rätt teknik samt rytmer. Rekommenderad golvyta av WIDA 8x12m

En dansares dröm?

5 Val av park

Enligt programskissen 4:1 görs val av park utifrån följande kriterier:

Kriterier för val av park för aktiv rekreation:

- I Stadsrum (Berglund 1998) föredrog invånarna "aktiv rekreation" i stora parker och friluftsområden
- Trygga platser - En säker park gör att vi slappnar av och vill använda platsen
- Sociala platser - Att se och umgås med andra gör platser trygga, engagerande och underhållande
- Aktiva platser - Plats där det finns något att göra, som uppmuntrar till aktivitet
- Lugna platser – Sådana krävs i parken för att kunna slappna av och ge tid åt att släppa vardagskrav
- Estetiskt tilltalande platser - Platser man själv söker upp är platser man tycker om
- Platser som tilltalar sinnen - Människan blir medveten om sin omgivning med hjälp av syn, hörsel, smak, känsel och doft
- Lättillgänglig - att lätt kunna ta sig till en plats uppskattas och är del av dragningskraften
- Siktlinjer – påverkar trygghetskänsla och estetik

Val av park föll på Rålambshovsparken som uppfyller kriterierna framtagna i programskissen för val av park. Målet för Kungsholmens stadsdelsnämnd är att erbjuda parker och grönområden för både stillsam och aktiv rekreation (Mejl, Leila Massih, 2011).

Parken räknas till landskapsparker/aktivitetsparker enligt Kungsholmens parkplan där parklandskapet är öppet och vidsträckt tillsammans med de mer växtbäcklädda kanterna

(Stockholms Stad, 2008). Växtligheten består av träd och buskar i lösare grupperingar medan planteringar saknas.

Aktiviteter utgör en stor del av Rålambshovsparkens identitet. Främst spontana men även organiserade aktiviteter lockar parkbesökare. För att undersöka möjligheter till att placera ut en dansanläggning i Rålambshovsparken behöver platsen analyseras utifrån kriterierna framtagna i programskissen. Här behöver vi un-

dersöka om lämpligt utrymme finns, kartlägga aktiviteter, undersöka platsens sociala- och säkerhetsaspekter, klimatutsatthet och hur sinnena påverkas. Det gör vi genom att studera kontext, gångstråk cykelstråk och entréer, rumslighet, ljud, sikt, belysning, klimat, aktiviteter och statyer.

5:1 Rålambshovsparken

Rålambshovsparken kallas även Rålis. Särskilt på sommaren är Rålambshovsparken populär bland besökare med Smedsuddsbadet som ligger i anslutning till parken. Förutom spontanaktiviteter finns möjlighet till flera organiserade aktiviteter såsom sommar-gympa (Stockholm Stad 2010) och utomhusbiograf.

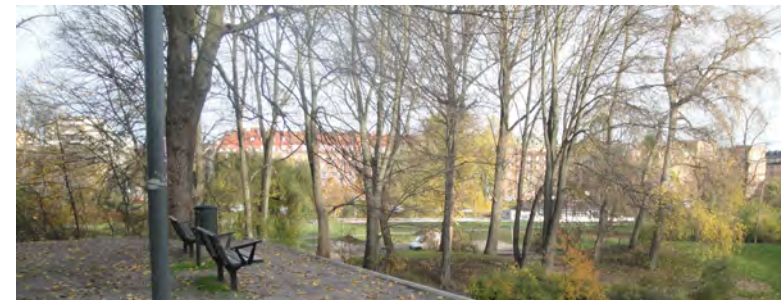
Historik:

Rålambshovsparken anlades i samband med Västerbron på 1940-talet. Den är anlagd i parkstilen Stockholmsskolan som utvecklades under dåvarande stadsträdgårdsmästaren Osvald Almquists och Holger Bloms ledning och därför viktig kulturhistoriskt.

Inspirationen till Stockholmsskolan hämtades ifrån det svenska natur- och odlingslandskapet och gestaltningen utgick ifrån det ursprungliga landskapet.

Vid den här tiden utvecklades det sociala innehållet och parkerna blev mer användbara med parklekar, plaskdammar m.m.

Rålambshovsparken besöks inte bara av Kungsholmsbor utan även av folk utifrån vilket lett till slitage (Stockholm Stad 2008). En upp-rustningsplan är på gång och skall verkställas åren 2007-2011. Förutom upprustning utveck-las flera aktiviteter under och kring Västerbron såsom aktivitetsytor från skate, beachvolley, street-basket, inlines, löpning och längdhopp. Lik-som en yta med klätterväggar intill Stora Väster-bron (Stockholm Stad 2008 & 2009).

En dansbana fanns i parken 1944.

5:2 Analys av Rålabshovsparken

Ofärgade områden utgörs av bostäder och bostadsnära natur

Grönstråk

Industri och sjukhus

5:2:1 Kontext

Upplevelsen och användningen av parken påverkas av den omgivning den återfinns i.

Rålambshovsparken är en innerstadspark och angränsar därför till flera funktioner.

Parken är omgärdad samt korsas av fyra större trafikerade vägar (Västerbron, Rålambshovsleden, Drottningholmsvägen och Gjörwellsgatan) som till stor del är upphöjda. Kring parken finns främst bostäder och tunnelbaneuppgången vid Thorildsplan leder rätt in i parken.

Större delen av den omgivande miljön består av bostäder och flera besökare letar sig hit därifrån. Bostäderna ligger högre än parken och flera lägenheter har därför utsikt över den. Kommunikationer gör parken lättillgänglig samtidigt som parken ligger nära till Stockholm City.

Användningen av Kungsholmens parker har ökat på sista tiden (Stockholm Stad 2008).

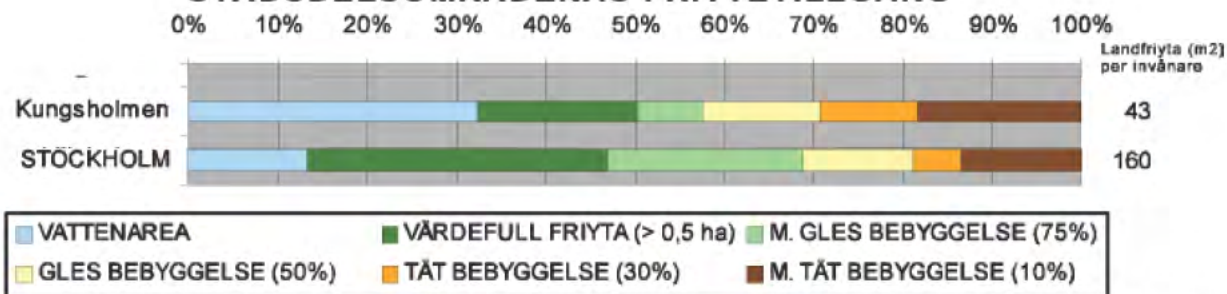

Rålambshovsparken från Norrmälarstrand.

Stockholms musikgymnasium. Utbildnings fasiliteter finns det gott om i parkens omgivning med potentiella besökare.

STADSDELSOMRÅDENAS FRIYTETILLGÅNG

Att Kungsholmen har mindre friyta och tätare andel bebyggelse än Stockholm generellt enligt tabellen ovan visar på trycket på de grönytor som finns i området.

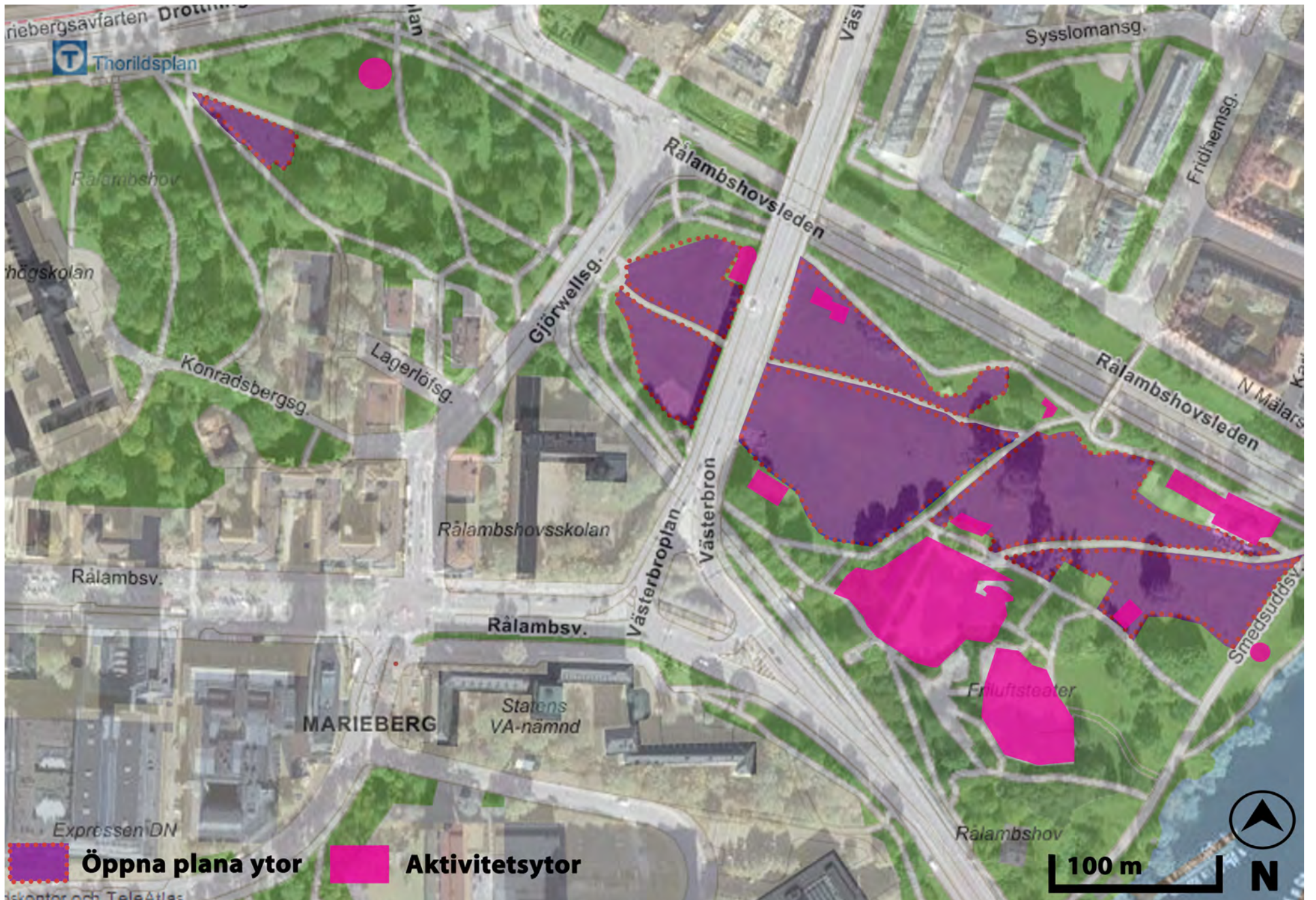
Norrmälarstrand.

Vy från Norrmälarstrand mot Thorildsplan över Rålambshovsparken.

Från Thorildsplans tunnelbanestation är ett sätt att ta sig till Rålambshovsparken.

5:2:2 Översiktskarta

Större delen av Rålambshovsparken är täckt av gräsytor genomkorsade av flera större gångstråk. Bänkar och papperskorgar att slänga skräp bidrar till trevnad och i Rålambshovsparken finns de utplacerade framförallt längs med gångstråken.

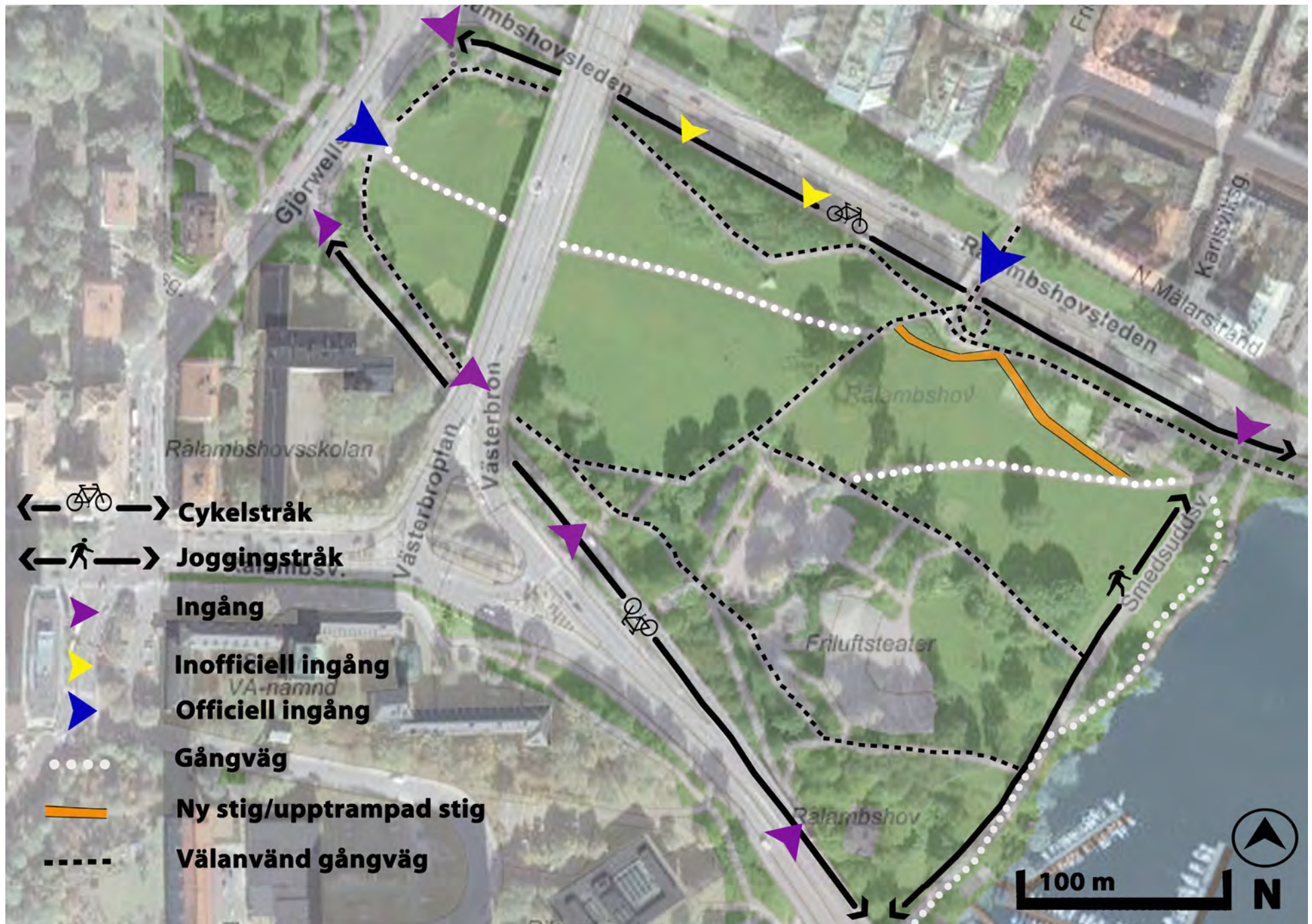
Jag har valt att titta på den sydöstra delen av Rålambshovsparken som utgör det huvudsakliga parkområdet. Den nordvästra delen används istället till stor del för genomfart.

Få ostörda och sammanhängande ytor finns i den nordvästra delen av parken

Bilder tagna i nordvästra övre delen av Rålambshovsparken intill Thorildsplans tunnelbaneuppgång där aktiviteter saknas.

5:2:3 Gångstråk, cykelstråk och ingångar till parken

En bra park ska vara lättillgänglig. Rålambshovsparken har flera ingångar ifrån omgärdande vägar. Flera stigar och gångvägar gör det lätt att ta sig runt i parken. Att det finns flera ingångar och stråk bidrar till att göra parken social genom att uppmuntra möten. Även de sittplatser som finns utplacerade längs med stråken bidrar till sociala möten. Gångvägarna är främst av asfalt men även några grusvägar finns. Längs gångvägarna finns flera fina siktlinjer för upplevelse och trygghet.

Rumslighet - bildexempel

Friluftsteatern sluttar ned i ett ganska tydligt markerat utrymme.

5.

Rålambshovsparken har en övervägande offentlig karaktär med vidsträckt gräsmattor.

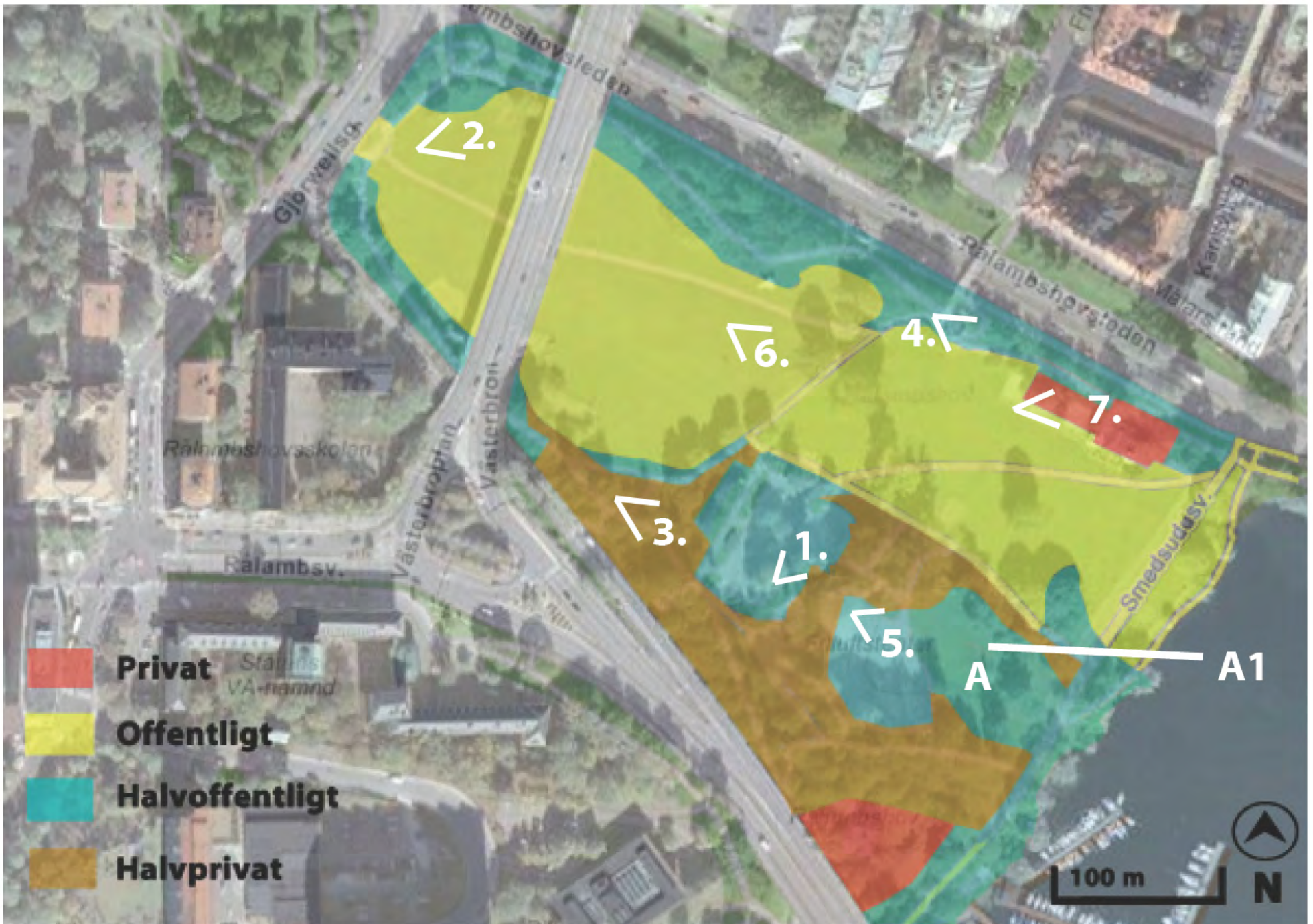

6.

En del av parken som upptas av ett café med tillhörande boulebana.

7.

5:2:4 Rumslighet

Den här analysen är ett försök till att göra en rumsindelning. Hur ett utrymme upplevs är starkt förknippat med platsens identitet och besökarens medvetande om platsen. Vissa rum läses av som plats för vila andra för mer livliga och högljudda aktiviteter.

Rålambshovsparken förknippas till stor del med sina stora öppna ytor som utgör huvuddelen av parken. Höjdkurvor hjälper till att få ett tredimensionellt perspektiv och illustrerar tillsammans med vegetationen hur rumslighet kan uppfattas inom parken.

Vegetationen består av träd och buskar, inga prydnadsplanteringar finns på platsen, något som hör till parkens karaktär.

Exempel på arter är:

Träd: Pil, Björk

Buskar: Schersmin, Spirea

Sektion A-A1 (ej skalenlig)

Sektionen illustrerar hur växtlighet och kullar ger besökarna upplevelser av rumslighet.

5:2:5 Belysning

De flitigast använda gångvägarna är upplysta, ljusskenet ifrån lyktorna belyser även andra stråk eftersom parken består av stora, öppna ytor.

Upplevelsen av säkerhet ökar därför. Lyktstolpar utgör huvuddelen av belysningen. Under upprustningen har arbete lagts på belysningen som bidrar till estetik och sammanhang.

Belysning - bildexempel

Lyktstolpar

Lyktbänkar

Större lyktstolpar

Belysning av skateparken.

Filmvisning i Rålamshovsparken.

5:2:6 Sinnens-ljud

Att visa sinnesupplevelser i en analys är svårt. Våra sinnen bidrar till stor del till hur omgivningen uppfattas men är svårpåtagliga och individuella. Här analyseras ljudbilden i parken.

Trafikbruset stod för övervägande del av ljudbilden men skiftar från tid till tid. Trafikljud hörs genom hela parken ifrån de omkringliggande vägarna i varierande styrka.

Kartan visar vissa punkter där fågelkvitter, lekande barn samt skateboardåkares ljuds intensitet illustreras. Beroende på antalet besökare kan även samtalsnivån skifta.

Trafiken på Västerbron bidrar starkt till ljudbilden i Rålambshovsparken.

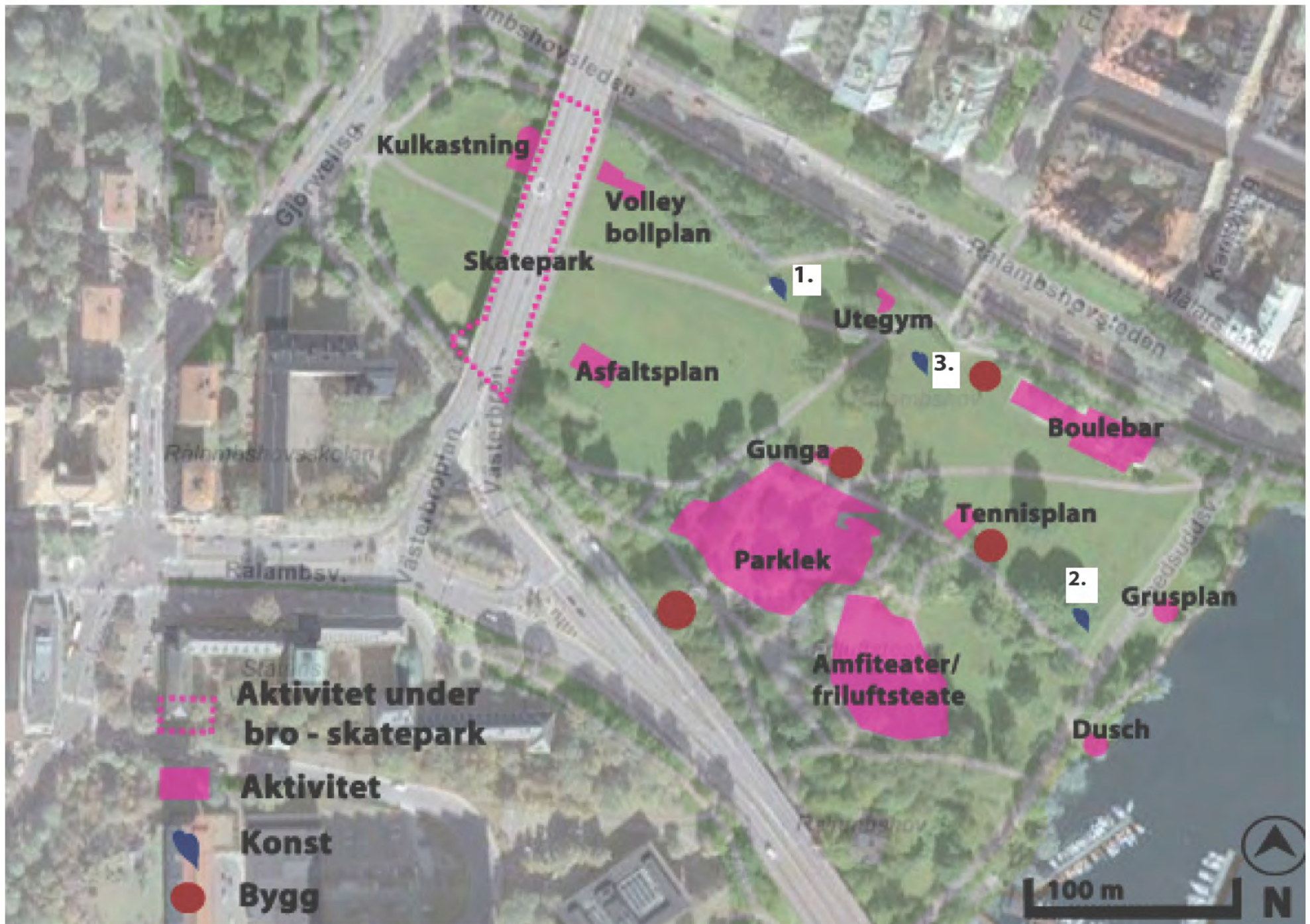

5:2:7 Sinnen-sikt

I den här analysen sammanfattas möjligheterna till sikt i de olika delarna av parken. Vad som sedan anses vara vackra vyer får var och en för sig avgöra.

Sikten hindras främst av vegetation men även höjder. I från de flesta entréerna ges en bra överblick över parkrummet eftersom de ligger högre.

5:2:8 Aktiviteter och konst

Flera olika sorters aktiviteter finns tillgängliga i Råambshovsparken och bidrar på ett positivt sätt till platsens karaktär. Här finns främst planer för spontanidrott men även parklek och en friluftss-/amfiteater där grusplanen spolats om vädret tillåter vintertid (Stockholm Stad 2011).

Här spelas även utomhusteater under sommaren (Visit Stockholm u.å.) och används för flera festivaler och liknande. Annars utnyttjas sittmöjligheterna av besökare. En plaskdamm i parkleken är även tillgänglig. Under Västerbron sträcker sig en välanvänd skatepark (Stockholm Stad 2011).

Elli Hambergs staty Fjärilen.

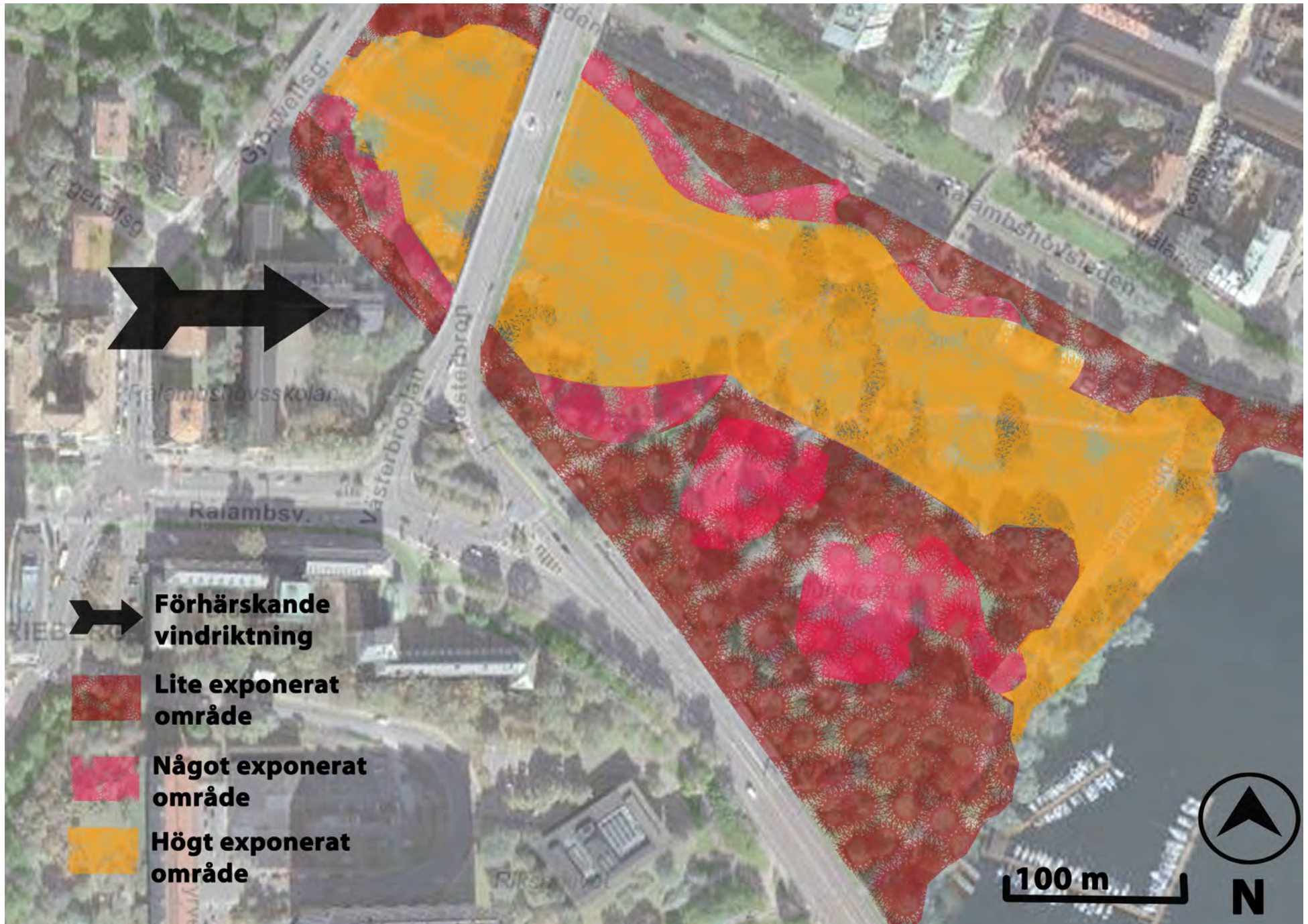

Eric Grates staty Monument över Yxmannen.

Egon Möller Nielsens staty Domarringen.

5:2:9 Klimat

Vädret i Sverige kraftigt under året. En stor anledning till att dans sker inomhus är behovet av ett torrt underlag och att inte utrustningen blir förstörd. Därför blir klimatutsattheten viktig för val av en plats för dansanläggning snarare än vädret.

Att stora ytor är klimatutsatta gör Rålambshovsparken känslig för väder vare sig det är sol, snö eller regn. Bäst mikroklimat återfinns i de mindre exponerade delarna av parken. Vindar som kommer in från Riddarfjärden och resten av Mälaren påverkar mycket av parkens klimat.

5:3 Val av plats

Enligt programskissen 4:1 görs val av plats utifrån följande kriterier:

kriterier för lämplig placering av en dansanläggning i park:

- Känsla av avskildhet dels för att inte vara för nära inpå övriga parkanvändare men även för att kunna koncentrera sig på dansen. Det skönar även omgivningen ifrån ljud och dansaren skonas ifrån andra ljud
- Platsen ska ha gott om utrymme samtidigt som de andra parkbesökarna inte känner sig trängda och dansarna får den avskildhet de behöver. Ett avstånd på mer än 3,70 meter eller mer ifrån övriga parkbesökare rekommenderas av Gehl (Gehl 2010, s.47)
- Gynnsamt mikroklimat

Vy av platsen mot friluftsteatern.

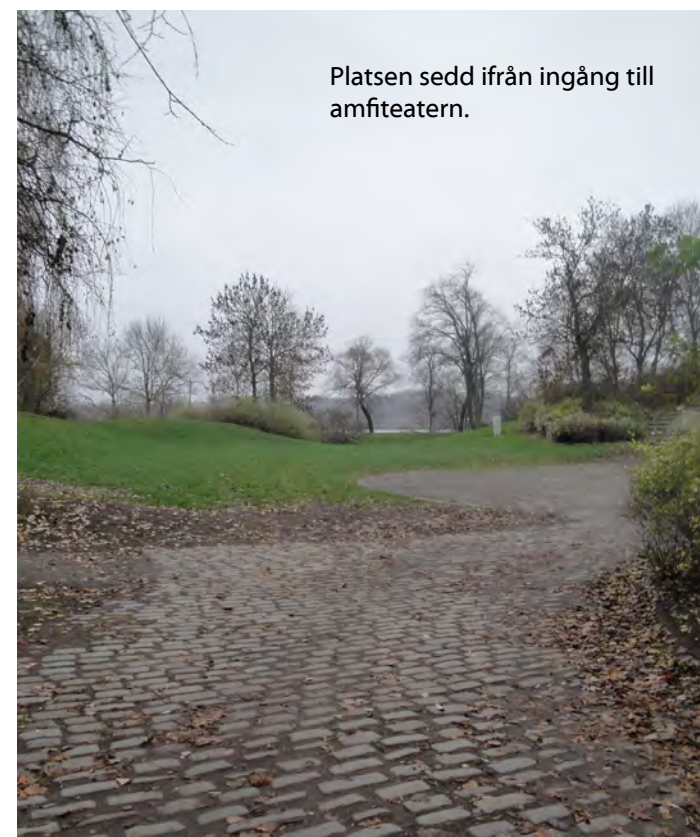
Vy av platsen mot Riddarfjärden.

En av grundförutsättningarna för en dansanläggning var golvutrymmet. Rålambshovsparkens öppna plana ytor är alltför socialt utsatta.

Val av plats blev istället mindre men mer skyddad för insyn och med vy mot Riddarfjärden. Platsen är inte del av något större gångstråk och få passerar. Sittplatser i amfiteatern utnyttjas av besökare som då har viss vy över dansanläggningen.

Platsen är gräsbeklädd och påminner om en skogsglänta omgiven av två höjder som slutar nedåt med vegetation bestående av buskar och höga träd på båda sidor som ger en intim rumslighet och gynnsamt mikroklimat

På platsen fanns möjligheter till att skapa bra belysning. Trafikbruset är inte alltför störande och fågelkvitter hörs.

Platsen sedd ifrån ingång till amfiteatern.

6 Gestaltning

Enligt programskissen 4:1 är kriterierna för gestaltning av en dansanläggning följande:

Kriterier för gestaltning av en dansanläggning:

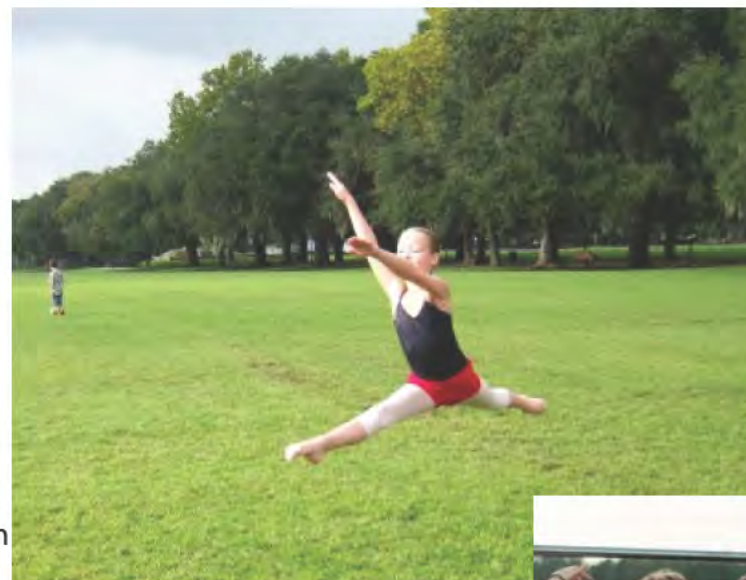
- För både parker och dansare är en viktig aspekt att vara social. Eftersom även trygghet är kopplat till vem som finns i omgivningen anser jag att en dansanläggning ska ha utrymme för 2-3 dansare
- Att dans ska ske på platsen i mindre strukturerad form än på scenen behöver indikeras i gestaltningen för att göra det accepterat och få folk att våga sig på den
- Väderskydd
- Styrka och smidighet ska kunna tränas separat
- Golvyta - Materialet som utgör dansgolvet behöver rätt fjädring och bra grepp för att kunna träna rätt teknik samt rytmer. Rekommenderad golvyta av WIDA är 8x12m

6 Dansdrömmar

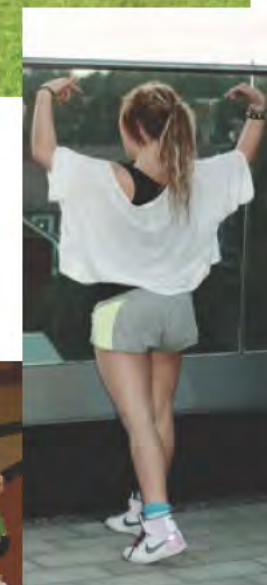
Val av koncept föll på dansdrömmar för att dansintervjuerna visade att den irländska solodansen handlar mycket om att förverkliga sig själv. Man strävar efter sina dansmål att bli bättre och utvecklas. För många innebär den utvecklingen att bli duktig och modig nog att stå på scen i en show eller tävling.

Det kan också vara drömmen om att få dansa överhuvudtaget eller att få ge sig hän dansen utan hämningar. Dansdrömmar är även något som kan tillämpas på andra dansstilar.

En dansanläggning blir liksom övriga aktiviteter i Råambshovsparken placerad i parkrummets kontext. Den utgör inte själva parken utan är fristående vilket gör det svårare att jobba med material som förknippas med parker och landskapsarkitektur såsom vegetation och parkmöbler. Tanken blir också att lyfta fram den som någonting eget - som en dröm. Det görs med hjälp av materialval, färg och form.

Dance
Like
Nobody's
Watching

6:1 Idéskiss

Hur ska egentligen ett konceptuellt gestaltungsförslag se ut? Viktigast är att bestämma det som påverkar uttrycket. I det här fallet avgörs det av färgval, rumslighet, belysning, form och material.

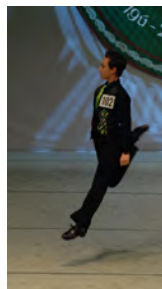
Rumslighet

Dansare är vana vid att öva inomhus där de är skyddade från nyfikna blickar. En trygg atmosfär med ett rum som inte är alltför stort där dansare kan ha en god överblick över omgivningen utan alltför många siktlinjer in mot platsen. Detta kan kontrolleras med väggar och tak som även kan skapa nya siktlinjer, styra ljusinströmning samt reglera ljudnivåer. Tak och väggar bör ge skydd mot väder och vind.

Form

Drömmar förknippas sällan med regelbundenhet och associationer går snarare till oregelbundna former. Efter att ha studerat irländsk solodans ser jag att linjerörelse är vanligast både i rak och diagonal riktning. De mer strikta formerna stämmer därför bättre överens med konceptet.

Material

Vädskydd och speglar önskas av dansare vilket kan vara reflekterande material såsom glas och metaller. Att ha en barr monterad och studsmatta hjälper vid övningar.

Golvmaterial är viktigt. Tillsammans med underkonstruktion ska det ge rätt fjädring för att undvika bensador, bra ljud och tåla klimatet.

Material exempel:

Ytelastiska sportgolv med underkonstruktion (Tarkett AB 2010)

Plastgolvsmoduler (Jubilee Dance Floor u.å.).

Speglar utan glas samt The compass flooring system- golv för utomhusbruk (Stagestep

Flooring Solutions 2011).

Spegelgolv till event (Eventgross u.å.)

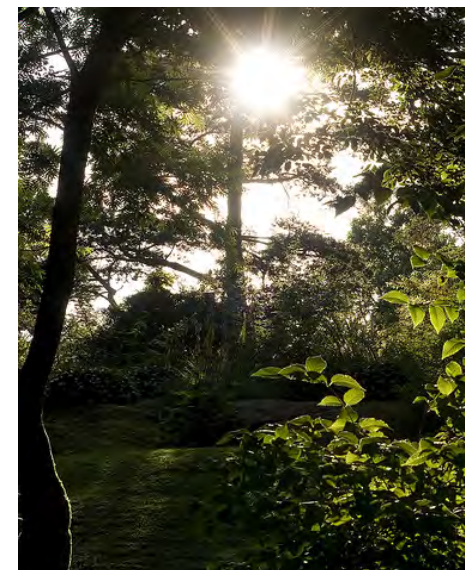

Färger

Färgskalan ska vara ljus efter dansintervju-svar som indikerade att det påverkade sinnesstämningen. De förknippas även med ljus.

Inom irländsk solodans är dansklänningarna kända för sin färggrannhet. Färgvalen faller ofta på ljusa och bjärta färger vilket är ytterligare en anledning till val av färgskala.

Belysning

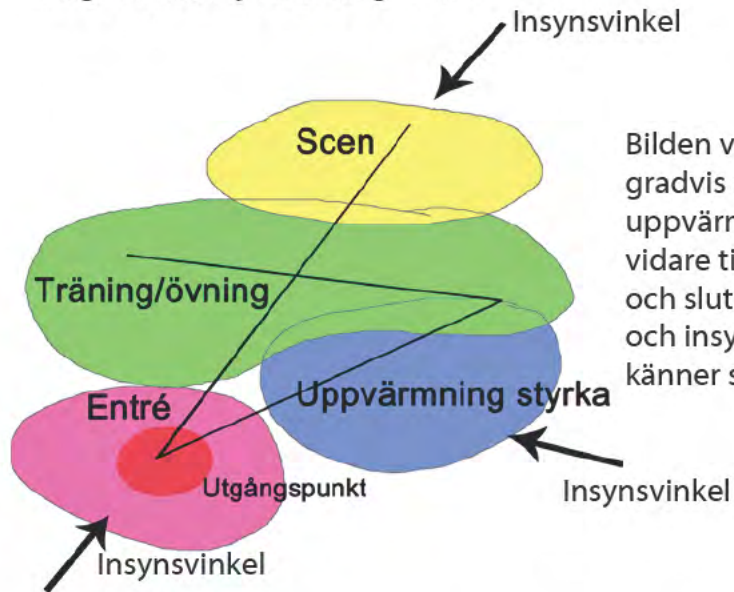
Dansdrömmar illustrerar en inre lyskraft och styrka. Det kan även associeras med att stå på en scen med strålkastare. Ljussättningen för drömmar blir någonting skimmerande med inslag av riktat ljus likt strålkastare.

6:2 Gestaltungsriktlinjer och inspiration

"Movement within a moving space, I have found, is different than movement within a static cube." (Lawrence Halprin citat hämtat från Merrimen 2010)

6:2:1 Schematisk bild av dansrörelser

Golvtrymmet visade sig vara avgörande för irländsk solodans. Ytan behöver vara tillräckligt stor för att utföra en hel dans i vanlig ordning med en serie steg i cirkel, linje och diagonalt.

Bilden visar att dansaren gradvis rör sig från uppvärmning/styrka, vidare till träning/övning och slutligen fram till scen och insynen när han/hon känner sig självsäker nog.

Med hjälp av formspråk och färger ska dansanläggningen uppmuntra solodans och väcka nyfikenheten i en trygg miljö. I irländsk solodans är tempot snabbt och förflyttningar sker ofta långt under kort tid. En god idé kan vara att med gestaltning testa den förmågan.

Inspirationsbilder

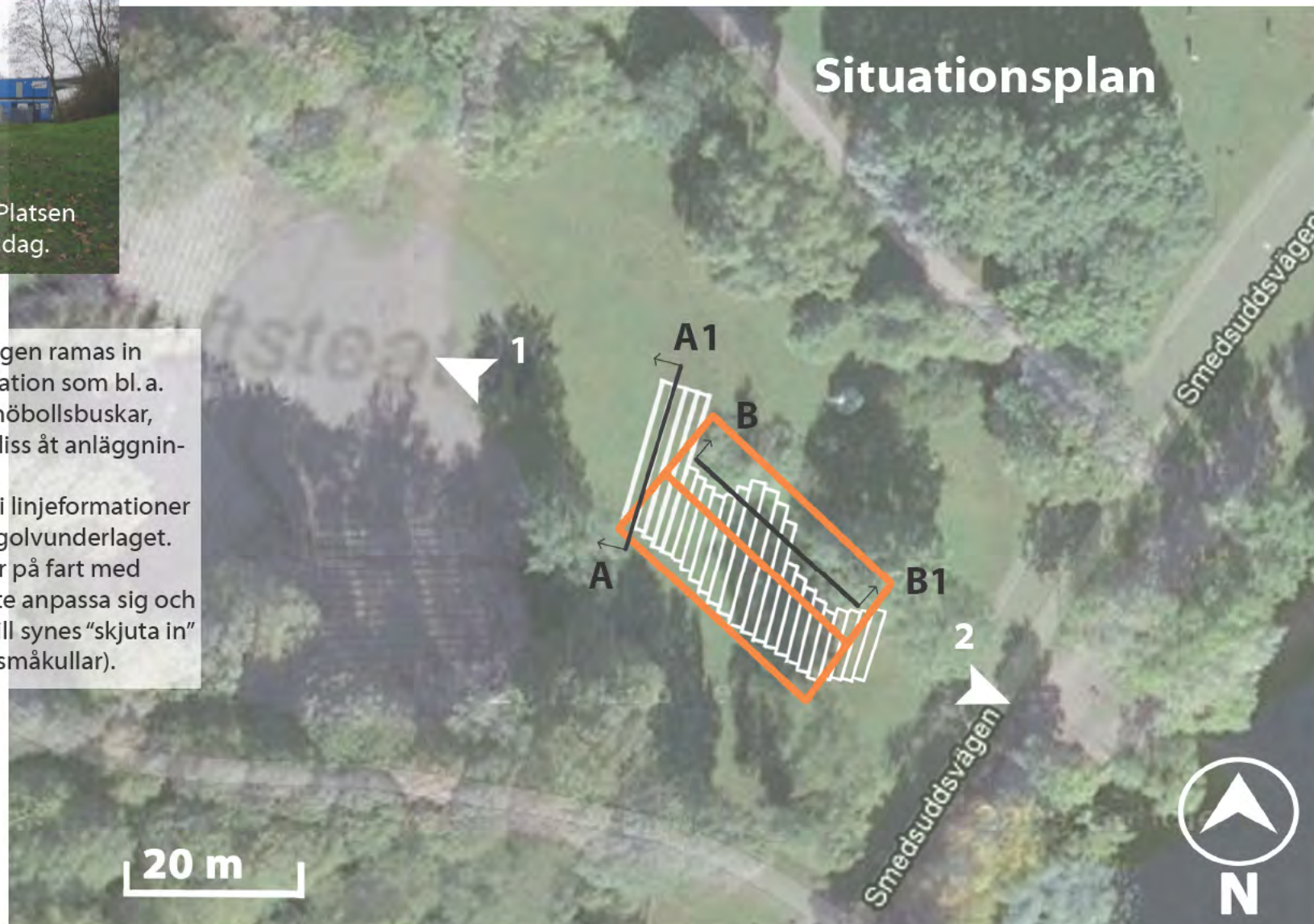
6:3 Konceptuellt gestaltungsförslag

Beskrivning:

Placeringen av dansanläggningen ramar in av befintliga höjder och vegetation som bl. a. består av taggiga rosbuskar, snöbollsbuskar, lönn och pil. Det skapar en kuliss åt anläggningen.

Irländska solodansare rör sig i linjeformationer till störst del vilket återgivits i golvunderlaget. Riktningen på underlaget visar på fart med tvärra stopp där dansarna måste anpassa sig och byta riktning snabbt. (De ska till synes "skjuta in" i och bli en del av omgivande småkullar).

Beskrivning:

Spotlights skapar en scen-känsla samtidigt som det ger ett betryggande ljus på kvällen. För övrigt är platsen upplyst av en befintlig lykta annars placeras lyktor på de stolpar som ingår i dansanläggningen.

(För att stödja konstruktionen och inte störa avrinningen liksom undvika markens skiftningar placeras förslagsvis cementblock under golvytan. Dessa ligger omlott varav trappan upp till anläggningen är ett sådant).

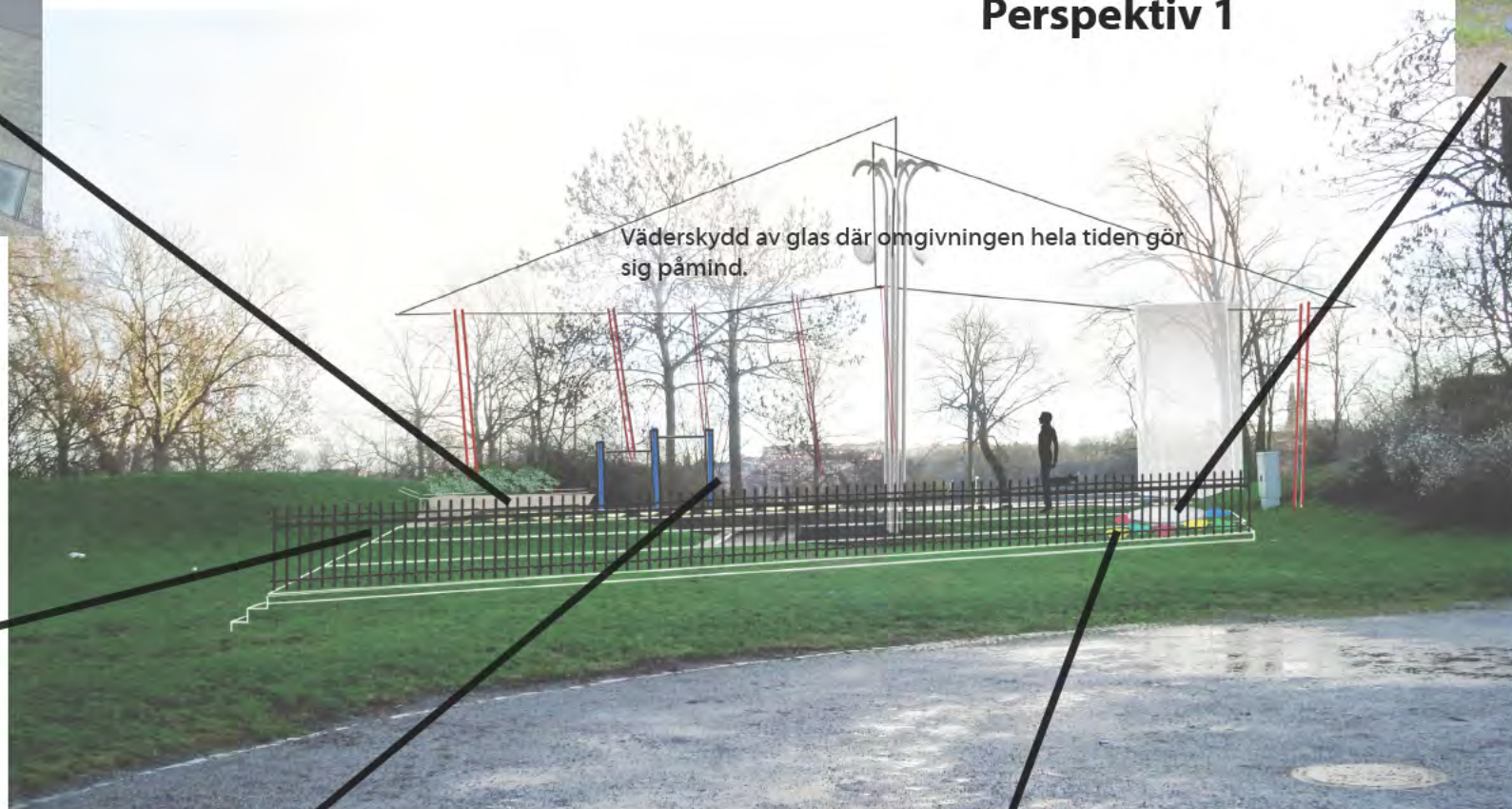
Balansbräda.

Bänk som flik längs med golv riktningen.

Perspektiv 1

Väderskydd av glas där omgivningen hela tiden gör sig påmind.

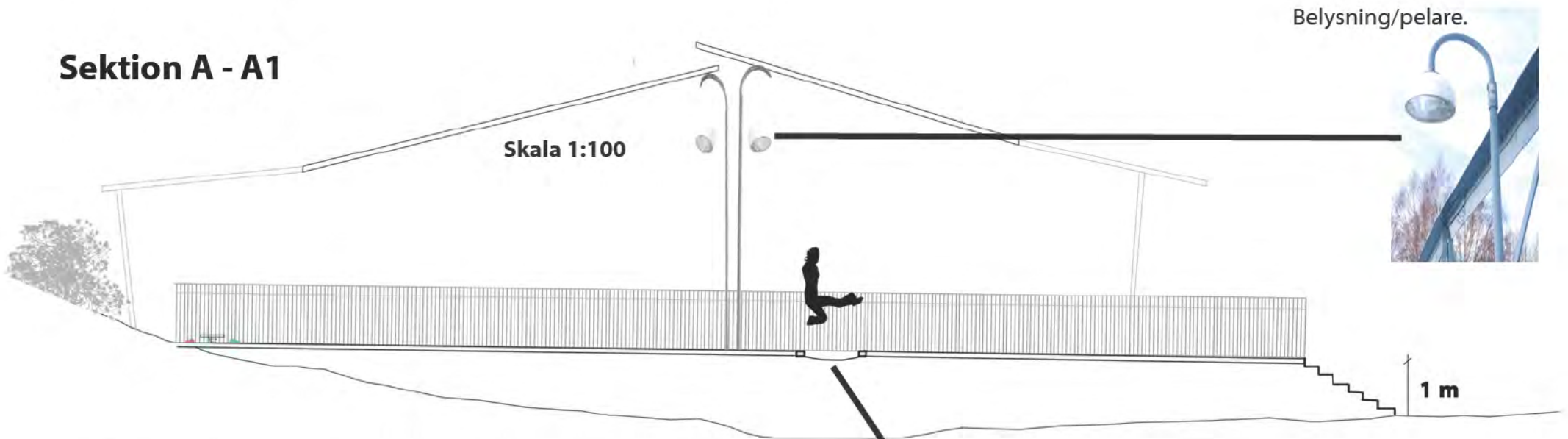

LED-spotlights lyser upp längs med buskaget.

Balansutrustningens olika delar kan placeras ut på olika sätt.

Sektion A - A1

A

22 m

A1

Studs matta av slaget Hally Gally för övning av danshopp.

Skala 1:100

Sektion B - B1

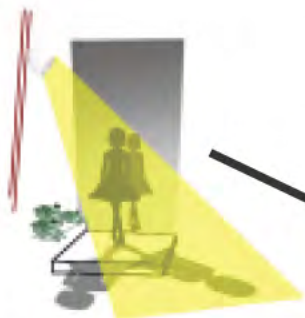

7.8 m

Beskrivning:

Placeringen utnyttjas för att skärma av (spegeln skymmer en insynsvinkel) från de som passerar förutom mot Riddarfjärden där den öppnas upp ("Scen-delen") för de som vill visa upp sig.

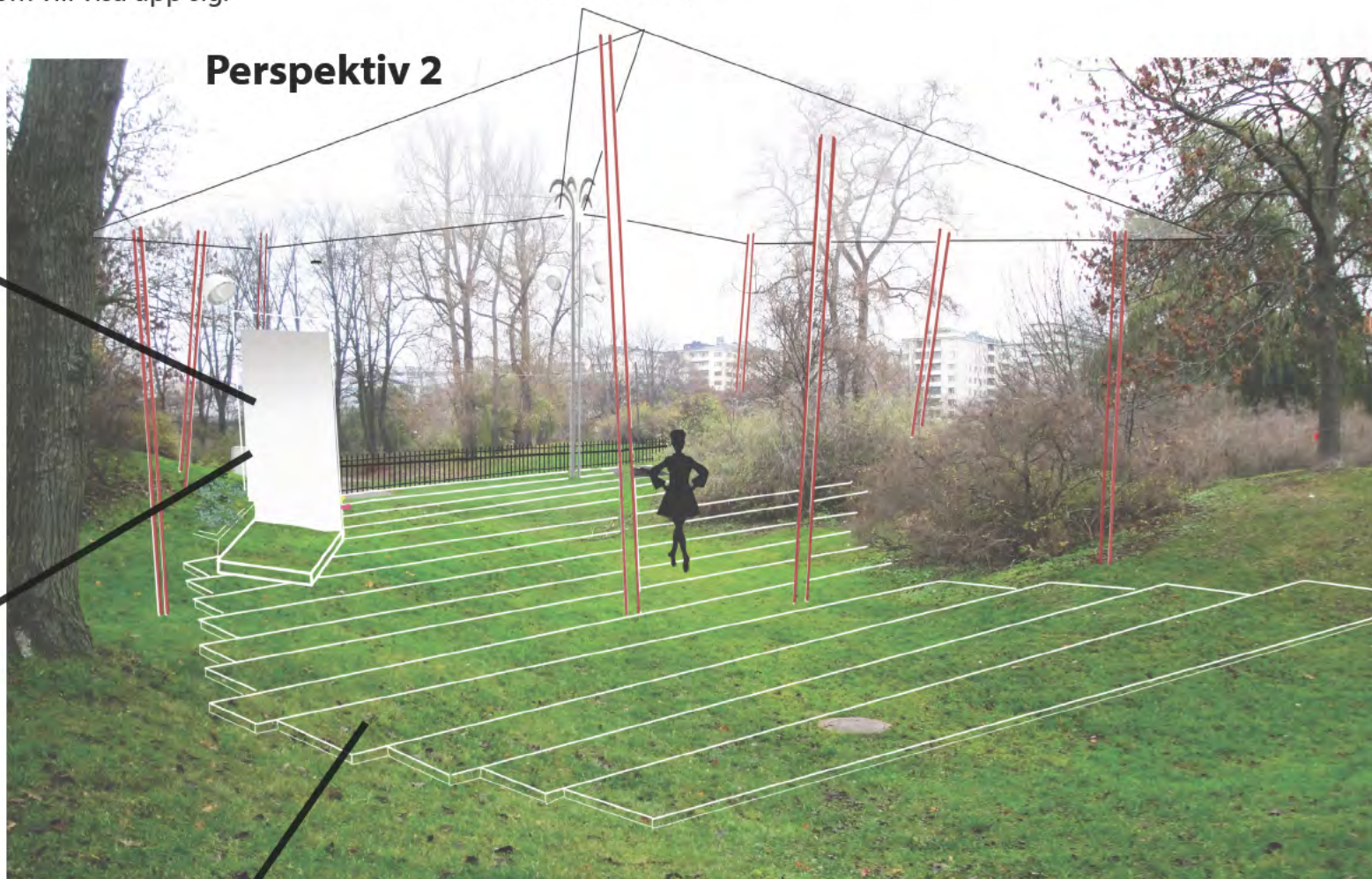
Som en första dansanläggning föreslås att golvytan består av olika material för att undersöka lämplighet och hållbarhet för irländsk solodans träning.

Upplust med ett vibrerande underlag bildas en slags privat scen där skuggspel ger en extra effekt.

Spegel för utomhusbruk.

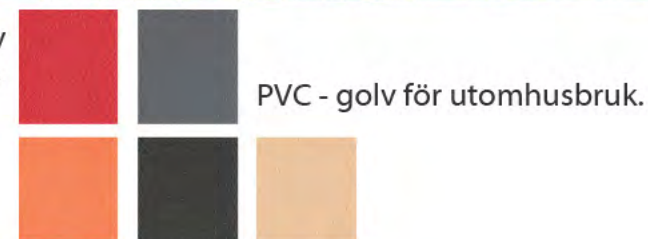

Perspektiv 2

Exempel på dansgolvfrämst för utomhusscener finns tillgängliga:

Shockabsorberande golv som kan monteras på de flesta underlagen.

PVC - golv för utomhusbruk.

7 Slutreflektioner

7:1 Ämnesval och arbetet i stort

Genom hela arbetet har svårigheten legat i att sammanfoga de olika ämnesområden som behandlats ifrån någonting abstrakt och löst sammankopplat till någonting fysiskt och konkret. Det kan skapa förvirring och att arbetet bestod av tre uppgifter; att välja park, plats och gestalta, bidrog ytterligare till detta. Mångsidigheten ger samtidigt ett spännande arbete utan några egentliga rätt eller fel. För tydlighet valdes irländsk solodans och Rålambshovsparken som exempel.

7:2 Litteraturstudie

Utgångspunkten för det här arbetet bestod av att undersöka möjligheter för någonting som inte existerar idag och hur dessa möjligheter utnyttjas på bästa sätt. Informationsbristen var påtaglig inom landskapsarkitektur där forskningen fokuserade på den byggda miljös betydelse för fysisk aktivitet. Litteraturen som studerats i det här arbetet behandlade därför allt ifrån forskning kring byggd miljö och hälsa, historia och undersökningar samt kompletterades med kvalitativa intervjuer.

Bristen på fysiska exempel av dansanläggningar gjorde att jag fick förlita mig på en teoretisk lit-

teraturstudie kring aktiv rekreation generellt. Här blev även intervjuerna avgörande för de kriterier som framkom kring gestaltning i programskissen och svar på frågeställningarna. Litteraturstudien besvarade istället vad en bra park bör ha för egenskaper.

Källor såsom *Park: ett idéprojekt om innerstadsparkernas framtida betydelse, användning och utformning* (Brodersen et al 1994) och *Cities for People* (Gehl 2010) visar att tankar kring kultur och parker börjar ta form. Ulla Berglund (1996) har liknande tankar. Hon använder begreppen medvetenhet, mening, kultur och estetik vilka liksom dans är vida begrepp. Landskapsarkitekturens roll består delvis i att synliggöra problem genom att konkretisera eller bryta ned sådana begreppen. Detta ger en förenklad bild av verkligheten med målet att göra problemen synliga för att försöka hitta lösningar.

Eva Helen Ulvros bok *Dansen och tidens virvlar Om dans och lek i Sveriges historia* var den främsta källan som användes kring dansen och beskrev danskulturen utifrån ett socialt perspektiv som hon tycker har gått förlorat. Ett annat perspektiv erbjöds i exemplet irländsk solodans där källorna var elektroniska och författarna själva intressenter vilket gav ett brukarperspektiv. Något

landskapsarkitekter uppmuntras att jobba med för den brukarmedvetenhet gestaltungsarbete innebär.

Jämförelsen med idrotten i delkapitel 2:2 var tänkt att ge någon indikation om fysiska egenskaper en dansanläggning kan tänkas ha. Så blev inte fallet utan kapitlet kring idrotten visade istället på hur den förankrats socialt i svensk infrastruktur.

Gehl tycker att man genom kreativitet bör integrera hinder och skapa möjligheter på platser som sedan kan utnyttjas när folk har tid och lust. Han påstår att detta är att föredra framför att segregera aktiviteter som endast fungerar för särskilda grupper (Gehl 2010, s.161). Här anser jag att han missar något. Anledningen till segregationen är att olika aktiviteter ställer olika krav på de platser de befinner sig på och det folk som utför dem. Visst kommer planerarna långt med kreativt tänkande men det är inte den enda lösningen. Dansen kan teoretiskt utföras på de flesta platser, ändå är det få gånger detta sker. Det kräver en förankring på något sätt där kontexten uppfordrar dansen vilket en gestaltning kan göra.

7:3 Reflektioner kring dans i intervjuresultaten

Litteraturstudien gav övergripande information främst kring parker. För att få bättre svar på goda parkers egenskaper samt attityder till dans gjordes kvalitativa intervjuer med dansare och parkbesökare (för frågor se bilaga 1). Frågorna som formulerades behandlade beteenden, handlingar och aktiviteter vilket leder till svar om känslor och upplevelser enligt Jan Trost (Kvalitativa intervjuer 2005). Vidare påpekas att svaren en intervjuare får inte ska tas för givna utan ifrågasättas och jag försökte tolka svaren jag fick (Trost 2005, s.35 & 37).

Intervjuerna i parken visade att platsen är starkt kopplad till lek och idrott som rekreation snarare än dans. Som besläktade begrepp förbättrar detta dansens chanser att kunna räkna sig till parkens rekreativa syfte.

Den irländska solodansen visade i litteraturstudien och intervjuerna på att dansare under danslektioner och tävlingar gärna är sociala. Att förbättra sin dans och öva på fritiden å andra sidan kräver lugn och ro för att kunna fokusera på de egna stegen. Under en av intervjuerna diskuterades detta. Här framkom att man gärna vill fokusera på sig själv men samtidigt ha någon närvarande för att hjälpa till att hitta rätt och till viss del hålla en sällskap. Av det drogs slutsatsen

att en mindre grupp dansare som är motiverade är idealet för en dansövning vilket blev en av kriterierna i programskissen.

7:3:1 Felkällor

Min ovana att utföra intervjuer påverkade min intervjuteknik. Jag intervjuade även många i parken som var på promenad medan en av mina frågor var om intervjupersonerna främst stannade eller passerade platsen.

Enkäterna fylldes i under en tävlingshelg (29/10) när dansarna kan ha känt sig stressade. Otillräcklig översättning till engelska, gjorde att poängen för fråga 4, som syftade på att få svar kring fysiska hinder vid egen övning av dansen, tolkades som hinder överlag för att utvecklas som dansare. Tre enkät-intervjuade fyllde i frågorna själva annars kunde misstaget ha förhindrats. Jag vet inte heller om de svarade tillsammans och då påverkades av varandra.

Vid kvalitativa intervjuer är målet att få en stor variation i urvalet inom ämnet och därför behövs inget representativt urval även om en varierad grupp inom ett tema helst ska ingå (Trost 2005, s.117). I intervjuerna med dansare blev könsfördelningen skev då få män dansar, detta övervägdes något av att antalet män intervjuade i parken var desto fler.

Speglar det här samhällets attityd till dans i vardagen?

7:4 Val av plats

Grunden i landskapsarkitektur är att förstå hur vår omgivning påverkar vårt beteende och vår hälsa. Gestaltningen styrs av platsens identitet och därför fick gestaltningskriterierna vägleda val av plats istället för tvärtom.

Att valet föll på Råambshovsparken som plats för en dansanläggning berodde mycket på att det var en park jag kände till. Den har bra förutsättningar för en dansanläggning men fler parker i Stockholm skulle säkert passa lika bra.

Dansares vilja att öva i parken beror mycket på omgivningens reaktioner. I intervjuerna främst, framkom att dansen är personlig och kopplad till känslor. En kollision uppstår då med att ta hänsyn till omgivningen, vilket var anledningen till att platsen jag valde var av mer privat natur.

Först ville jag inte associera dansanläggningen med scen och uppträdanden som placering invid friluftsteatern innebar. Vid närmare eftertanke kom jag fram till att dansanläggningen då kunde användas i samband med evenemang på platsen samt att dansen blev mer självklar i sam-

manhanget.

Eftersom platsen jag valt är något undandömd vore det intressant att titta på hur vidare gestaltning kan tillämpas för att få dit dansare eller potentiella dansare.

7:4:1 Analyser av Rålambshovsparken

Rålambshovsparken besöktes i början och mitten på november med höstväder som påverkat resultatet av analyserna. Upprustning på flera håll var samtidigt på gång vilket gav en viss inverkan på platsen eftersom den på många platser såg skräpig ut. Tidpunkten för besöken var för- och eftermiddagar med potentiella parkbesökare på jobbet eller i skolan som bidrar till intryck.

Inga lukter uppfattades vid mina besök. Här borde upplevelsen vara större på sommaren med picknick, grill, havsbris och blommande träd och buskar.

Samma sak gäller ljuden där varmare väder lockar fler besökare som resulterar i att fler röster hörs.

Att kartlägga vädret var ett stort problem. Vädret skiftar starkt, särskilt som Rålambshovsparken ligger invid Riddarfjärden där flera vindar kommer in. Inte bara de olika årstiderna spelar roll utan även var i parken man står. Att välja en plats med bra mikroklimat var därför svårt.

7:5 Förslag

I början hade jag många funderingar kring att locka parkbesökare att prova dans genom att t.ex. måla stegkombinationer på golvunderlaget. Men de olika förslagen på funktioner tyckte jag fick dansanläggningen att verka mer som en lekplats eller nöjesattraktion så jag valde bort det. Irländsk solodans utförs även på tå och med hopp vilket förstörde grundtanken.

Hade jag haft mer tid och kunskap hade jag kompletterat med mer material kring tekniska aspekter liksom själv som del av eller helt projekt försökt utarbeta en passande metod att gestalta med dansrörelser.

7:6 Vidare arbete

Om praktiska förutsättningarna för dansövning möttes i parken hindrar dagens samhällsnormer dansare att öva där. En vägledande gestaltning av en fysisk dansanläggning och dess omgivning har liten inverkan på de sociala delar av samhället som styr detta. Skulle istället mer i samhället förändras till förmån för dansövning ute skulle det påverka synen och användandet av dansanläggningar. I takt med trenden kring utegym i offentliga rum tror jag dansanläggningar är bra att etablera i nuläget.

Det är effektivast att i lägre åldrar förändra

beteenden och åsikter. Att ha dansen fysiskt närvarande i närheten av platser i parken barnen utnyttjar, påverkar den framtida viljan att dansa utomhus.

Vidare sociala strategier för framtida landskapsarkitektur projekt blir därför:

- Att parkens sociala aspekter utnyttjas till att fysiska aktiviteter i kombination och förhållande till miljön uppskattas
- Att skapa fysiska förutsättningar för dans liksom andra aktiviteter ger en mer självklar bild av aktiviteterna i rekreativa sammanhang i alla delar av samhället

En annan del av den sociala aspekten är dansen som del av kulturen. I *Park: ett idéprojekt om innerstadsparkernas framtida betydelse, användning och utformning*, förmedlas tanken om att hela parkrummet kan utgöra scen för kulturövning. Kulturen är viktig och borde göras tillgänglig för samhällets invånare (Brodersen et al. 1994, s.14). Både park och dans behöver alltså anpassa sig efter varandra för att kunna samexistera. Detta skapar då en växelverkan som kommer sig av att både danskonsten och parken utvecklas estetiskt och funktionellt. En växelverkan vi även ser i idrottsanläggningens historia. Det är också en del av landskapsarkitekturen att kontinuerligt utveckla och jobba med trender och förändringar som uppkommer.

En annan möjlighet för dansanläggningar är att integrera dem i andra delar av det offentliga rummet. Att just parken valdes hade med dess rekreativa betydelse att göra. Fortsättningsvis skulle möjligheter till dans på de många offentliga, hårdgjorda och generellt plana ytor, kunna undersökas.

Landskapsarkitekter gestaltar platser där rörelser sker och rörelser borde därför ha en mer central roll än det har i yrket. För gestaltning är vidare arbeten med att analysera dansares rörelser viktigt. Gestaltning av en användarvänlig dansanläggning styrs av dansares rörelser till stor del. Här finns paret Halprins studier och the Laban movement analysis, en metod som redan lärs ut till flera professioner för bättre förståelse av kroppens rörelser, att studera (Laban/Bartenieff Institute Of Movement Studies 2009). Medborgardialog och samarbeten med dansare som experter på området bör även liksom i skatevärlden utnyttjas.

Ett annat sätt att arbeta kunde ha varit att experimentera med olika gestaltningar.

Referenser

Litteratur:

Andersson, Stefan (1987). Det organiserade folknöjet en studie kring de svenska folkparkerna 1890-1930-talet. Lund : S Andersson

Berglund, Ulla (1996). Perspektiv på stadens natur : om hur invånare och planerare ser på utemiljön i staden. Stockholm : Tekniska högskolan

Berglund, Ulla et al. (1998). Stadsrum – människorum: att planera för livet mellan husen. Stockholm: Byggforskningsrådet : Svensk byggtjänst

Brodersen, Leif (red.) (1994). Park: ett idéprojekt om innerstadsparkernas framtida betydelse, användning och utformning. Stockholm : Byggförlaget

Dyck, Noel & Archetti, P. Eduardo (2003). Sport, dance and embodied identities. Oxford : Berg

Gehl, Jan (2010). Cities for people. Washington D.C. : Island Press

Hellspong, Mats (2000). Den folkliga idrotten: studier i det svenska bondesamhällets idrotter och fysiska lekar under 1700-och 1800-talen. Stockholm : Nordiska museets förlag

Nilsson, Mats (1990). Dans från långdans till bugg. Stockholm : utbildningsförlaget Brevskolan och LTs förlag

Moen, Olof (1992). Från fotbollsplan till sportcentrum: idrottsanläggningar i samhällsbyggande under 100 år. Stockholm : Statens råd för byggnadsforskning

Olsson, Titti et al (1998). Människans natur Det grönas betydelse för vårt välbefinnande. Stockholm : Byggforskningsrådet

Svensson, Magnus (Red.) (2003). Idrottens miljöer i historiskt ljus. Stockholm : Riksantikvarieämbetet förlag

Trost, Jan (2005). Kvalitativa intervjuer. Lund : Studentlitteratur

Ulvros, Eva Helen (2004). Dansens och tidens virvlar: om dans och lek i Sveriges historia. Lund : Historiska media

Internetkällor:

Arian L. Bedimo-Rung, Andrew J. Mowen, Deborah A. Cohen (2005) The significance of Parks to Physical Activity and Public Health [elektronisk] Tillgänglig: http://www.activelivingresearch.org/files/9_AJPM05_Rung.pdf [18-12-2011]

Dance. Hemsida. [elektronisk](2008) Tillgänglig: <http://www.dance.net/topic/7321282/1/Irish/Help-for-practicing-at-home.html&replies=17>
<http://www.dance.net/topic/5185673/1/Irish-Beginners/practice-issue.html&replies=6> [07-10-2011]

Diddlyi. Hemsida. [elektronisk] (2010) Tillgänglig: <http://www.diddlyi.com/forum/topics/where-do-you-practice-1> [07-10-2011]

Diddlyi. Diddlyi magazine: Practice the eother way to get there. Hemsida. [elektronisk](2009-10-20) Tillgänglig: <http://mag.diddlyi.com/2009/10/practice-the-other-way-to-get-there/> [07-10-2011]

Eventgross AB (u.å.) Golvbeläggning [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.eventgross.se/shop/golvbelaggnig/> [24-10-2011]

Irelands eye. Hemsida. [elektronisk](1999-2004) Tillgänglig: <http://www.irelandseye.com/dance.html> [24-09-2011]

Jubilee Dance Floor, LLC (2003-2007) [elektronisk]. Tillgänglig: http://www.jubileedancefloor.com/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=5 [24-10-2011]

Laban/Bartenieff Institute of Movement Studies. Hemsida. [elektronisk] (2009). Tillgänglig: <http://www.limsonline.org/what-laban-movement-analysis-lma-0> [19-12-2011]

Landstinget i Uppsala Län. Dans och hälsa. Hemsida. [elektronisk] (u.å.). Tillgänglig: http://www.lul.se/templates/page____3541.aspx [19-12-2011]

Nationalencyklopedin. Idrott. Hemsida. [elektronisk] (u.å.). Tillgänglig: <http://www.ne.se/idrott> [12-10-2011]

Nationalencyklopedin. Dans. Hemsida. [elektronisk] (u.å.). Tillgänglig: <http://www.ne.se/dans> [12-10-2011]

Nationalencyklopedin. Dans. Hemsida. [elektronisk] (u.å.). Tillgänglig: <http://www.ne.se/offentligt-rum> [24-02-2012]

Metamedia at Stanford. Pulse: Dance-space-architecture. [elektronisk] (Sommar 2006). Tillgänglig: <http://traumwerk.stanford.edu:3455/43/75> [2011-12-19]

Peter Merriman (2010) Architecture/dance: choreographing and inhabiting spaces with Anna and Lawrence Halprin [elektronisk]. Available from: <http://cgj.sagepub.com/content/17/4/427.full.pdf> [19-12-2011]

Skaters for public skateparks. How skateparks fail...Hemsida. [elektronisk] (25-12-2010) Tillgänglig: <http://www.skatepark.org/park-development/vision/2010/12/how-skateparks-fail/> [26-09-2011]

Skaters for public skateparks. Skatepark Process Overview. Hemsida. [elektronisk](18-09-2007). Tillgänglig: <http://www.skatepark.org/park-development/vision/2007/09/skatepark-process-overview/> [26-09-2011]

Skaters for public skateparks. Understanding Masterplans. Hemsida. [elektronisk](14-11-2010)Tillgänglig: <http://www.skatepark.org/park-development/vision/2010/11/understanding-master-plans/> [26-09-2011]

Stadium. Hemsida. [elektronisk]. (2009-05-19) Tillgänglig: <http://www.stadium.se/traningstips/sportreportage/skateparker-i-sverige-2009%20> [25-09-2011]

Stage Step Flooring Solutions (2011-2012) [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.stagestep.com/documents/flooring-guide.pdf> [24-10-2011]

Statens folkhälsoinstitut (2011) Funktionsnedsättning, fysisk aktivitet och byggd miljö Den byggda miljöns betydelse för fysisk aktivitet för personen med vissa former av funktionsnedsättning [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.fhi.se/PageFiles/12028/R2011-05-F.nedsattn-fysisk-akt-byggd-miljo-t.pdf> [2011-12-18]

Stockholm Stad (2008). Parkplan Kungsholmen [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/KulturFritid/Park-och-natur/Parker/Parkplaner1/?omrade=Kungsholmen> [26-09-2011]

Rålambshovsparken Kungsholmens mest besökta park (06-2009) [elektronisk]. Tillgänglig: [stockholm.se/PageFiles/64756/Rålambshov1_folder.pdf](http://stockholm.se/PageFiles/64756/Ralambshov1_folder.pdf) [21-11-2011].

Stockholm Stad. Hemsida. [elektronisk](2010-08-12) Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Idrottsforvaltningen/Fritid-for-alla/Nyheter/Idrott/Oppna-Dorror-jympa-i-Ralambshovsparken1/> [21-11-2011]

Stockholm Stad. Hemsida. [elektronisk](09-02-2011) Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/-/Serviceenhetsdetaljer/?enhet=02ecd559cfe64d018a8bfcd9bff53901> [21-11-2011]

Stockholm Stad. Hemsida. [elektronisk](09-02-2011) Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/-/Serviceenhetsdetaljer/?enhet=4c54c0964870408c8aa5abe0b7839ac9> [21-11-2011]

Svenska Danssport Förbundet. Hemsida. [elektronisk](10-12-2010) Tillgänglig: <http://iof1.idrottonline.se/SvenskaDanssportforbundet/Om-Danssport/VadarDanssport/> [02-09-2011]

Sverige Tarkett AB (2010). Sportgolv inomhus 2010 [online]. Tillgänglig: <http://np.netpublicator.com/netpublication/n18711433> [24-10-2011]

The Richens/Timm Academy of Irish Dance (2006). Irish Step Dance: A brief History [elektronisk]. Tillgänglig: http://www.richenstimm.com/pdf/information/richens-haurin_brief_history_irish_dance.pdf [24-9-2011]

Visit Stockholm. Hemsida. [elektronisk] (u.å.) Tillgänglig: <http://www.visit-stockholm.com/sv/Gora/Sevardheter/r%C3%A5lambshovsparken/1172> [21-11-2011]

Whelan, D. 2011. Hemsida. [elektronisk] (19-06-2011). Tillgänglig: <http://www.ofaolain.com/2011/06/build-an-irish-dance-practice-stage-version-2/> [7-10-2011]

World Irish Dance Association [elektronisk]. Tillgänglig: eiriu@aol.com [09-10-2011]

Bildkällor och figurer:

Om inget annat anges är bilderna tagna av författaren.

s.5

Dancing the Waterway's (24-05-2010). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.idfb.co.uk/news/tag/bullring/> [16-11-2011]

Dansdesign på Dockplats 2010 (08-05-2010). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.idfb.co.uk/news/tag/bullring/> [31-08-2011]

s.9

Halprins dansdäck [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.upenn.edu/gazette/0108/arts03.html> [19-12-2011]

s.11

Medeltida ringdans s.59 (Eva Helen Ulvros, 2004)

s.13

Flickor dansande i fruktträdgård, fresk av Andrea Bounaiuti 1365 s. 67 (Eva Helen Ulvros, 2004)

s.14

Dansmästare Öberg ger lektion på Karlberg s.118 (Eva Helen Ulvros, 2004)

s.15

Borås Fotbollslag tränar på planen i Folkparken år 1904 s.40 (Olof Moen 1992)

Svartbäckens idrottsområde på 1970-talet s.82 (Olof Moen 1992)

s.17

Snurrande kjolar (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.superstock.com/stock-photos-images/1566-377293> [17-10-2011]

s.19

Boy in a tree (10-08-2010). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://blog.lakelandbushcraft.co.uk/out-and-about/get-out/> [22-02-2012]

s.20

Environmental classification of park attributes (2005). [elektronisk]. Tillgänglig: http://www.activelivingresearch.org/files/9_AJPM05_Rung.pdf [21-02-2012]

s.22

Skatepark i Davis, Kalifornien (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://en.wikipedia.org/wiki/Skatepark> [22-02-2012]

s.25

Hornpipe (25-04-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://my.diddlyi.com/photo/coal-house-fort-youth-day-6?context=latest> [22-02-2012]

s.27

The Feis by Kayte Deioma (2006). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://golosangeles.about.com/od/thingstodoinlosangeles/ig/Irish-Fair/Irish-Fair-Feis-with-Judges.htm> [16-11-2011]

Irish dance flash mob (23-03-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://irishdance.tumblr.com/post/4047909371/more-of-the-irish-dance-flash-mob> [2011-11-16]

Great Irish Fair (21-09-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://mcbrooklyn.blogspot.com/2011/09/scenes-from-brooklyns-2011-great-irish.html> [2011-11-16]

St Patrick's Day Parade in Fort Collins (2011). [elektronisk]. Tillgänglig: http://en.wikipedia.org/wiki/User:Folk_Life/Backup/Irish_dance#Competition_Structure_2 [16-11-2011]

Sneaky Steppers on touring, sneaking and advice for male Irish dancers (19-01-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.gonefeising.com/2011/01/sneaky-steppers-on-touring-sneaking-and.html> [16-11-2011]

Irish Feis Cazpark (14-09-2009). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.flickr.com/photos/wynshutterbug/3921578642/sizes/m/in/set-72157622372450104/> [16-11-2011]

So full it might bust (04-08-2010). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://jenniferbrzinski.blogspot.com/2010/08/so-full-it-might-bust.html> [16-11-2011]

Damien Outdoor Stage. (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.thomondgate.com/gallery11.html> [16-11-2011]

s.30

Photo by Christopher Duggan (06-02-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://houston.culturemap.com/newsdetail/06-02-11-dancing-outdoors-from-miller-to-discovery-green-it-is-a-summer-arts-thing/> [17-10-2011]

Cara Maldonado '08 Finds Creative Outlet in NY Dance Company (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.evergreen.edu/alumni/express/spring2010/maldonado.htm> [17-10-2011]

s.33

Rålambshovsparken (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://bostad.hansgothe.se/images.aspx?OBJGUID=3TIB2K008OKFJ977&OBJTYPE=CMBolgh&images=all> [21-11-2011]

Rålambshov. Dans på dansbana i Rålambshovsparken (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.stockholmskallan.se/Soksida/Post/?nid=14984> [28-11-2011]

s.35

Stockholms Musikgymnasium/Kungsholmens gymnasium (2012). [elektronisk]. Tillgänglig: http://sv.wikipedia.org/wiki/Kungsholmens_gymnasium/Stockholms_Musikgymnasium [18-02-2012]

Thorildsplans T-banestation (02-11-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <https://plus.google.com/117583617871697660826#117583617871697660826/posts> [18-02-2012]

Figur hämtad ifrån: Kungsholmens parkplan del 1 s.15 [26-02-2012]

Vy över Västerbron (2012). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.hemnet.se/bostad/bostadsratt-3rum-kungsholmen-stockholms-kommun-norr-malarstrand-96,-5tr-hiss-3400835> [18-02-2012]

Norrmälärstrand (11-10-2005). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://adiconfoto.blogspot.com/2005/10/norr-malarstrand.html> [18-02-2012]

Flygvy över Rålambshovsparken (2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.celon.se/projekt.aspx?id=22> [18-02-2012]

s.43

Mäklarhuset.se (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.maklarhuset.se/Images/objekt/900/3U5K5BKDRSP2GRM.jpg> [06-12-2011]

Takvåning invid Kungsholmen (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.booli.se/bostad/lagenhet/kungsholmen/invid+ralambshovsparken+++hogst/1056561/> [06-12-2011]

s.45

Belyst skatepark (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.flickr.com/photos/joanpuig-cerver/6179350088/sizes/m/in/photostream/> [21-11-2011]

Utomhusbios (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.flickr.com/photos/icedbuddha/3827108368/sizes/m/in/photostream/> [21-11-2011]

s.47

Västerbron (14-11-2010). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://mollesbilder.wordpress.com/category/vasterbron/> [22-02-2012]

s.49

Riddarfjärden (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://v8.lscache1.c.bigcache.googleapis.com/static.panoramio.com/photos/original/30279143.jpg> [06-12-2011]

Rålambshovsparken på vintern (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: http://farm4.static.flickr.com/3328/3200134044_e59f31f68f.jpg [06-12-2011]

s.51

Ellis Hambergs staty Fjärilen (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: http://farm4.static.flickr.com/3316/3200125752_6182ca3e4e.jpg [25-11-2011]

Domarringen (24-02-2008). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://bjornholm.blogspot.com/2008/02/fint-i-rlambshovsparken.html> [25-11-2011]

s.57

Dancers on stage (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: http://29.media.tumblr.com/tumblr_jh-3jo8xAEB1qawqogo1_500.jpg [11-12-2011]

Rhinestones Design (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: http://vsrhinestones.com/index.php?main_page=product_info&products_id=814 [21-12-2011]

Dance like nobody's watching (29-08-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://typmichooo.blogg.se/2011/august/dance-like-nobodys-watching.html> [17-10-2011]

Back in the swing of things (09-10-2007). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://thewinger.com/tag/youth-america-grand-prix/> [17-10-2011]

World Championships of Irish Dance. (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: http://24.media.tumblr.com/tumblr_lb0y2pu9ml1qawqogo1_500.jpg [21-12-2011]

s.58

Snabb handkolorering (07-11-2007). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.moderskeppet.se/tips/tips-49-snabb-handkolorering/> [17-11-2011]

Gläntan (09-04-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://spaceagegrandma.wordpress.com/2011/04/09/glantan/> [17-11-2011]

Laurin+Brett (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.mywedding.com/inspiration/real-weddings?galleryid=543#slide23> [17-10-2011]

Utomhusbarr (17-11-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://mindbodyblissful.blogspot.com/2011/11/prudentialandreaisabellelucas0311-6714.html> [13-02-2012]

Video Lighting Outdoors (22-11-2010). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://powerlinetraining.com/video-lighting-outdoors/> [17-10-2011]

Moms to Reel Boys (20-11-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.irishcentral.com/story/irishdance/moms-to-reel-boys/learning-the-language-of-irish-dance--definitions-of-common-irish-dance-words-terms-and-steps-132280378.html> [05-12-2011]

s.59

SO-IL PS1 (25-06-2010). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://images.fastcompany.com/upload/Pole-Dance-So-Il-PS1-1151.jpg> [19-12-2011]

The High Line (08-06-2009). [elektronisk]. Tillgänglig: http://loftlifemag.com/mu/files/2009/06/the-high-line_paul-schlacter.jpg [10-2-2012]

Flutterby Treehouse (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.hdrinc.com/portfolio/flutterby-treehouse#> [08-12-2011]

Leaf House (24-01-2010). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://archidose.blogspot.com/2010/01/half-dose-73-leaf-house.html> [08-12-2011]

s.60-61

Barrövning (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: http://www.thebarrestudio.com/images/the_barre_studio_policies.jpg [17-10-2011]

Cool Bench design (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://moblog.net/view/94727/cool-bench-design> [13-01-2012]

Recessed exterior light for public spaces (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.archiexpo.com/prod/ledworx/recessed-exterior-lights-for-public-spaces-led-54141-130484.html> [26-02-2012]

Studsmatta: Hally Gally (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.vebidoo.de/hally+gally> [13-01-2012]

Golvbeläggning Grip (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.eventgross.se/shop/golvbelagging/golvbelagging-grip/> [13-01-2012]

Compass Flooring System (2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.stagestep.com/documents/flooring-guide.pdf>, s.16 [13-02-2012]

Shatterproof Glassless mirrors (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://litemirror.com/contact/index.htm> [13-02-2012]

Emma - Inredning, Balansträning (02-08-2009). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://peters-son84.blogg.se/2009/august/> [16-02-2012]

Fröken Eila. Snygga gatlyktor (24-01-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://frokeneila.blogspot.com/2011/01/snygga-gatlyktor.html> [13-02-2012]

MAXISATS Balansstenar (u.å.). [elektronisk]. Tillgänglig: [http://www.wesco-eshop.se/\(S\(or04vf3vmq2xlf55layslou4\)\)/Home_Produit.aspx?SiteId=3657397&Language=sv-SE&ProfileId=2&BoutiqueId=3020373&CategoryId=3020988&FamilleId=3021279&SousFamilleId=3021320&OfferCode=36471&Tab2=Promotion1](http://www.wesco-eshop.se/(S(or04vf3vmq2xlf55layslou4))/Home_Produit.aspx?SiteId=3657397&Language=sv-SE&ProfileId=2&BoutiqueId=3020373&CategoryId=3020988&FamilleId=3021279&SousFamilleId=3021320&OfferCode=36471&Tab2=Promotion1) [13-02-2012]

s.63

Dance in public by Mara (17-09-2011). [elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.diddly.com/photo/dance-052?context=latest> [16-11-2011]

Bilaga 1 - Intervjufrågor

Frågor till dansare:

Jag behöver fråga ut personer som utövar irländsk solodans om vart de övar och dansar, vad de anser om att kunna utföra sin dans utomhus i någon form och hur de tror att detta skulle gå till.

- Hur länge och vad är målet med dansen för dig (motion, tävling, uppvisning)? *How long have you been dancing and what are your dancing goals (excercise, competing, show)?*

= Vad jag ville ha ut av frågan: På vilken nivå dansar de/hur duktiga är de? vad vill de ha ut av dansen?

- Vad finner de för värden i dansen? Vad driver ditt dansintresse? Vad är roligt? */What motivates your dancing? What do you like about it?*
= Vad jag ville ha ut av frågan: Vad är det som lockar?

- Vart dansar du? (lektion, hemma)/ *Where do you dance (at lessons, at home)?*

Hur övar du? (Specifika typer av danser, står på platsen och övar etc)
/How do you practice? (specific dances, standing in one place etc)

- Finns några hinder? Något du saknar på platsen du övar? */Any obstacles? Anything you would like to change when practicing?*

- Vad skulle vara den idealiska platsen att dansa på? */What would make the ideal practice space?*

- Om din idealiska dansplats fanns utomhus/ i en park skulle du dansa där då? Varför/varför inte? *If your ideal practice space was located in a park, would you use it? Why or why not?*

Frågor till parkanvändare:

Vill fråga de som besöker parker om de dansar på fritiden, om de inte gör det skulle de vilja göra det och skulle de kunna tänka sig att göra det om det fanns plats i parken?

- Brukar du vara i och/eller passera parker ofta?
= Vad jag ville ha ut av frågan: Känner de platserna väl?

- Vad tycker du om där? Vad tycker du inte om?
= Vad jag ville ha ut av frågan: Vad är uppskattat i parker?

- Hur ofta vistas du där för rekreation för egen del? Vad gör du då?
= Vad jag ville ha ut av frågan: Är rekreation en viktig del?

- Om det inte framgår av frågan innan; Utövar du någon idrott och/eller dans på fritiden?
= Vad jag ville ha ut av frågan: Är personen redan engagerad i idrott eller dans?
> Om inte; skulle du vilja det? Varför/ varför inte?

- Var och hur utför du den? (= Vad jag ville ha ut av frågan: I vilket syfte; motion etc, vilka platser?) Tycker du att dans och idrott (för egen eller annans del) kan utföras/tränas här (i parken)? Varför/varför inte?

Bilaga 2 - kodning

	K=kvinna M=Man	Grönskan betydelsefull	Ofta i parken	Dansar	Idrottar	Idrott ute (säm kan göras inomhus)	Ute idrotter	Roligt med motion	Socialt med motion	Motionerar /rekreerar endast inne	Dans får inte ta för mycket plats parken inte anpassad
Vasaparken Promen- erande bes- parkbesökare	K	X	•	■	•		●	▬	▲		
Parkbesökare som lekte med sina barn	K	X	•								
	M		•		•	▬	●				▽
	M	X	•		•					•	
	M		•								
Humlegården	K	X		■				▬	▲		
	M	X			•	▬	●	▬			▽
	M	X			•		●	▬			
	K	X	•		•		●	▬			▽
	M	X	•		•		●	▬			▽
	Båda dansare tyckte det var roligt och socialt										

Bilaga 3 - kodning

K = kvinna
M = Man

	Dansat (> 5 år) länge	Vill inte dansa i park pga andra besökare	Tränar dans för egen tillfredsställelse	Socialt med dansen	Idéala dansplatsen, ska ha stor yta	— — bra golv	Väder och vind hindrar utomhus dans	Träningen är bra m. dans!	Speglar och ljus-viktigt!	(Nämnda musik i samband m. idéala dansplatsen)
Kulturama										
M	•	X		S	/	□	○		∞	
K		X	△		/	□			∞	🎵
Nordic Feis										
K			△			□	○	*	∞	
K	•	X	△		/	□			∞	
K	•	X	△	S				*	∞	
K	•		△		/	□		*	∞	